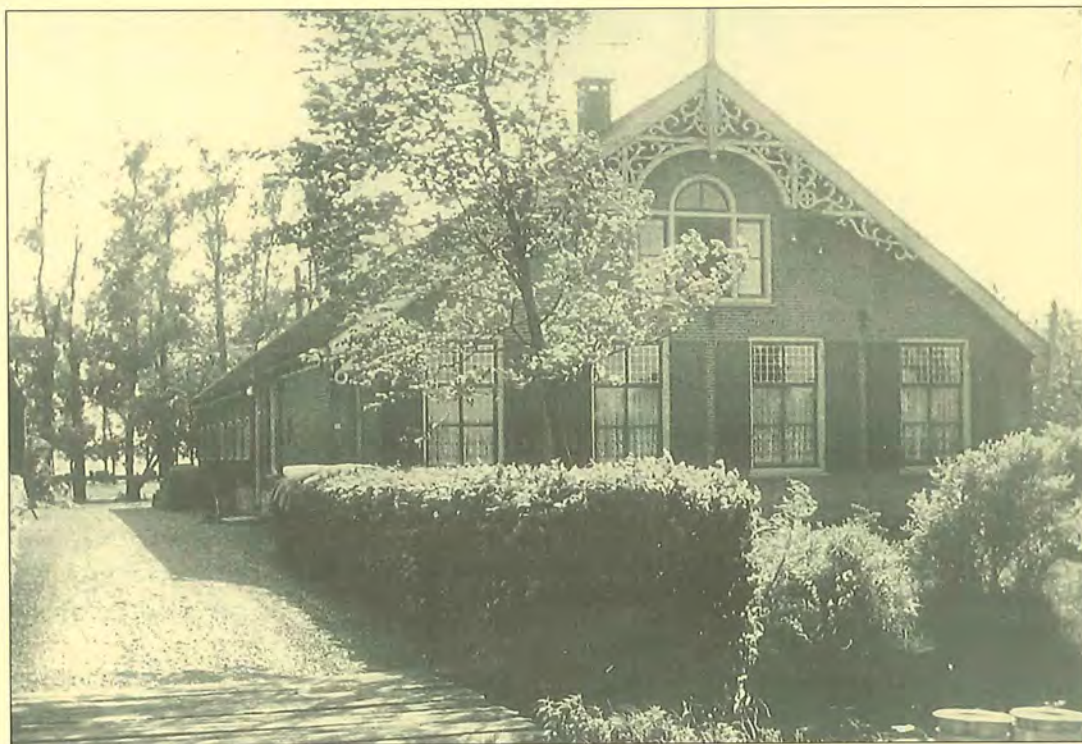

Historische Kring Maarssen

28e Jaargang no. 2, mei 2001

CAFE-RESTAURANT

„GEESBERGE“
aan de Vecht
MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassaustraart 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

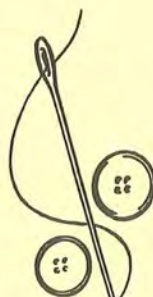

Koetsveld Assurantiën

- * PENSIOENEN
- * HYPOTHEKEN
- * BELEGGEN
- * FINANCIERINGEN
- * LEASEN

Raadhuisstraat 15
3603 AV Maarssen

Telefoon: 0346-561 680/567 757
Telefax: 0346-560 869
Onderdeel van Nico Koetsveld Beheer BV

REO'S
STOFFENBOETIEK

kaatsbaan 32

3601 ed maarssen tel. 0346-569290

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 40476918.

Bestuur: B. Visschedijk, voorzitter, Mevr. M. Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-575222, Mevr. A. Wolters-Dekkers, penningmeester, giro 2907376, J.H.W. van Bommel, H. Blaauw, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. H. Pouderoyen, W. Klever, B. de Ruiter en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijs-Brink (20-02-84) en drs. W. Smits (10-02-94).

Erelid: N. van Tricht (10-02-94), Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman (09-02-95), Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000), J.H. Sagel (22-02-2001).

Redactie: B. de Ruiter, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman.

Redactie-adres: Mozartlaan 5, 3603 BD Maarssen, tel.: 0346-565471.

Lidmaatschap: De leden bepalen zelf op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering de contributie voor het lopende jaar. Deze bedraagt thans f 24,25 voor leden, f 18,75 voor het tweede en elk volgende lid op hetzelfde adres. Een tweede lidmaatschap, maar dan zonder periodiek is ook mogelijk en kost slechts f 11,-.

Voor meer informatie en eventueel aanmelden als lid van de Kring kunt u schrijven naar de Historische Kring Maarssen, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, of contact opnemen met de ledenadministratie, Mevr. A. Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346-579940.

Werkgroep archeologie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346-562425.

Werkgroep archief/bibliotheek: H. Pouderoyen, Fazantenkamp 576, 3607 DG Maarssen, tel.: 0346-569133.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 0346-563599.

28e Jaargang no. 2, mei 2001

Verschijnt 4 x per jaar

Kringnieuws

De jaarvergadering van 22 februari 2001

Ook dit jaar heeft de Historische Kring in februari haar jaarlijkse algemene ledenvergadering gehouden. Er was een groot aantal leden aanwezig, namelijk 89. Dit had ongetwijfeld te maken met agenda-punt 10, het afscheid van de voorzitter, de heer H. Sagel, de benoeming van de heer B. Visschedijk tot nieuwe voorzitter en de lezing over Slot Zuylen, die laatstgenoemde na de pauze zou houden.

Het jaarverslag over 2000 werd na voorlezing door de secretaris goedgekeurd evenals het verslag van de vorige jaarvergadering. De kascontrolecommissie had voor de vergadering de financiële stukken beoordeeld en goedgekeurd. Tijdens de vergadering lichtte mevrouw Van Dijk toe dat er geen onregelmatigheden geconstateerd waren. De penningmeester werd onder applaus decharge verleend. Vervolgens werden ook het financiële verslag over 2000 en de begroting voor 2001 goedgekeurd. Tijdens deze vergadering werd het voorstel gedaan de contributie dit jaar te verhogen tot f 24,25 (omgerekend 11 euro) voor een gewoon lid. In de bestuurssamenstelling kwamen een aantal wijzigingen. De heer Sagel trad af als voorzitter, na 23 jaar deel te hebben uitgemaakt van het bestuur. Om de bijzondere betekenis hiervan werd de heer Sagel benoemd tot erelid van de Kring en ontving hij de erepenning, een nieuw initiatief van de Kring. Zijn opvolger is de heer B. Visschedijk. Om zijn plaats in het bestuur op te vullen wordt mevrouw M. Tijhuis (Ria) benoemd tot secretaris.

Na de pauze hield de heer Visschedijk een interessante lezing over Slot Zuylen. Met zeer veel enthous-

siasme werden wij mee genomen terug in de tijd. Aan de hand van een diaserie vertelde de heer Vis-schedijk over de geschiedenis van dit slot, waaruit een grote liefde voor dit onderwerp sprak. Ondanks het wat late tijdstip van beëindiging was dit een zeer geslaagde lezing.

Schenkeningen

Van de heer H.H. Oosterom, uit de Strick van Linschotenstraat ontving de Kring een aantal oude pa-perassen, die betrekking hebben op de periode dat zijn vader werkzaam was als conciërge op de Ds M.J. Sandersschool. Het betreft o.a. rekeningen van kantoorbehoeften e.d. die zijn ingekocht ten be-hoeve van de school.

Van de heer G. ter Wee ontving de Kring een 4-tal banden van de serie 'Kijk op Maarssen' uit de jaren zeventig van de vorige eeuw.

De Kring is beide gevers dankbaar voor deze bijdragen en wil nog eens benadrukken dat allerlei za-ken welkom zijn ter aanvulling van de bibliotheek in het koetshuis. Ook kunnen er soms artikelen voor het periodiek uit ontstaan.

Open Monumentendag op 8 september 2001

Elk jaar wordt op de tweede zaterdag van september de Open Monumentendag georganiseerd, dit jaar dus op 8 september. Het historisch interieur is nu het onderwerp. Maarssen doet weer mee en de werkgroep die het voorbereidt is al van start gegaan. Over het programma is echter op dit moment nog niets definitiefs te zeggen. In de plaatselijke pers zal dat tegen die tijd bekend worden gemaakt.

Het programma van de ledenavonden voor volgend jaar

Het precieze programma van de ledenavonden in het komende jaar is nog niet bekend. Een aantal af-spraken zijn al wel gemaakt. Ergens in november komen Gerard en Maartje Meijer hun avonturen met de Wilnissee aak 'Vriendschap' uit de doeken doen. Ooit werd dit schip als roestbak aangetroffen op een vuilnisbelt in Maarssen, nu vaart het weer op de Vecht en andere binnenwateren.

In januari brengt Cees Bloemendaal op zijn geheel eigen wijze met ons een bezoek aan de Neder-lands Hervormde Kerk aan de Kerkweg. Zelfs lidmaten van de kerk zullen verbaasd zijn dat er nog zo-veel dingen over de geschiedenis van hun kerk voor hen onbekend zijn. Verder streven we ernaar om niet alle avonden op donderdag te houden, maar ook een keer een andere avond van de week te be-nutten. We kijken op die avond waarschijnlijk uit naar de grote zaal van Merenhoeft.

Ria Tijhuis, secretaris

Van de (nieuwe) voorzitter

Eind februari van dit jaar ben ik gekozen als nieuwe voorzitter van de Historische Kring Maarssen. Hans Sagel was mijn voorganger en in het vorige periodiek heb ik al de gelegenheid te baat genomen om aan te geven welke verdiensten hij had en heeft voor onze Kring. Verandert er nu veel met een nieuwe voorzitter? Nee, we gaan ge-woon door met dat waar we mee bezig waren. Behouden en ver-sterken van het historisch erfgoed in onze gemeente. Belangstelling wekken voor alle moois dat we uit voorbije eeuwen nog hebben. Kennis verzamelen van ons verleden en dat uitdragen. We weten dat we daarmee een groot aantal historisch geïnteresseerden een plezier doen. Belangrijker is echter dat we door onze activiteiten een bijdrage leveren aan het op peil houden van het leefklimaat van alle Maarssenaren.

In toenemende mate wordt duidelijk dat dit leefklimaat niet bestaat uit wat losse monumenten langs een rivier, of uit een stukje be-

scherm dorpgezicht. Het grote geheel van het water met de oevers, de bebouwing langs de waterkant en verder het land in, de open stukken agrarisch land en ruige natuur, forten, molens, buitenplaatsen, kerken en een slot, alles samen is het van grote waarde.

We wonen niet in een museum, er zal worden bijgebouwd en verbouwd. Veranderingen blijven mogelijk. De taak van een vereniging als de onze is dan om erop toe te zien dat deze veranderingen geen afbreuk doen aan het geheel. Zo mogelijk dienen ze een versterking te vormen van het goede leefklimaat. Daarom zullen we ons de komende tijd zeker bezighouden met een aantal gemeentelijke bestemmingsplannen. Daarin wordt vastgelegd wat in een bepaald gebied wel en niet wordt toegestaan. Verder is in onze gemeente een begin gemaakt met het herzien van de tien jaar oude structuurvisie. Het spreekt vanzelf dat we een partijtje meeblazen bij deze herziening, want mogelijke uitbreiding van het beschermd dorpgezicht, al dan niet doorgaan met woningbouw, of versterken van de centrumfunctie van het dorp, dat alles komt in de structuurvisie.

Binnenkort maakt onze Kring een statutaire 'doorstart'. Daarvoor worden onze bestaande statuten herzien. Leden die zich willen buigen over de concept-statuten kunnen deze vanaf begin juli verkrijgen bij ondergetekende. Opmerkingen over dit concept graag voor 15 augustus aanstaande bij het bestuur, dan kan alles nog op tijd worden verwerkt.

Samen vormen we een grote vereniging, die als het moet een vuist kan maken. Nog meer leden maken ons nog sterker. U begrijpt al waar ik heen wil: kijk eens om u heen naar familie, vrienden of collega's. Zit er mogelijk een nieuw lid in? Is een geschenklidmaatschap geen aardig cadeau? Een telefoontje of briefje naar onze penningmeester is genoeg. We naderen de negenhonderd leden en daarna komen we uit bij een nog mooier aantal leden, help mee dat mooie aantal te bereiken! Van harte hoop ik in de komende tijd bij te kunnen dragen aan een bloeiende Historische Kring Maarssen. Met zoveel enthousiaste leden moet dat lukken.

Berno Visschedijk, voorzitter

Een nieuwe secretaris

Graag wil ik mij aan u voorstellen als de nieuwe secretaris van de Historische Kring Maarssen. Oorspronkelijk kom ik niet uit Maarssen maar (net als onze penningmeester) uit Wierden.

Kennelijk gaat mijn interesse toch wel uit naar 'oudheden', want sinds 1990 ben ik werkzaam als receptioniste/secretaresse in het (toen nog zogenaamde) Leger des Heils Centrum voor Ouderen Merenhoef, en niet lang daarna ben ik ook lid geworden van de Kring. Zeer enthousiast was ik over alles wat ik hier zag aan oude gebouwen, over de artikelen die ik las, kortom over alles wat met de cultuur en geschiedenis van deze mooie Vechtstreek te maken had en dan met name de lotgevallen van de Joodse gemeenschap hier.

Het is jammer dat de Dom niet hier maar in Utrecht staat, want die heeft mijn grootste interesse, maar in ons dorp en de omgeving zijn ook genoeg andere dingen die het onderzoeken waard zijn.

Ooit had ik al kenbaar gemaakt aan de heer Sagel dat ik wel belangstelling had om het secretariaat te gaan doen voor de Kring, als ik later met de VUT zou zijn, niet vermoedend dat mijn wens al zo snel

in vervulling zou gaan.

De foto wekt een wat speelse indruk, maar van mijn gezicht kunt u aflezen dat ik toch wel serieus omga met de dingen die me op dat moment bezig houden, en dat neem ik mij ook voor met betrekking

tot de zaken die op me af komen binnen het secretariaat van de Kring. Ik vind het erg leuk dat ik gevraagd ben en nu ook wat meer achter de schermen kan kijken. De tot nu toe bijgewoonde bestuursvergaderingen zijn me goed bevallen,

het is een leuke club mensen en ik verheug me erop in de toekomst meer met hen te gaan samenwerken.

Ria Tijhuis

Reünie Koningin Julianaschool Maarssen

Afb. 1. Namen van leerlingen en onderwijzers van de Openbare (M)Ulo aan de Breedstraat (1935). Eerste rij banken v.v.n.a. A. Stoker, Jans Stoker, M. Rietpaap, Loes Jacobs, Ferrie Kuiken, Rietje Faber, De Bruin, Fie Stoker, Pronk, ?, Rinus v. Ee, Leo v. Leeuwen, Annie Faber, Bea Jacobs, Geertsema, Pietje Langeraap, Do Kouffeld. Tweede rij: Henk Slagboom, J. v.d. Lugt, Jantje Lith, Kees Vermeulen, Staartjes, Nol Hofman, Ger de Haas, Geertsema, Nel Kelderman, Gerda van Eembergen. Achterste rij: Phaf, ?, H. Noltes, ?, Andries Lith, ?, Th. Zwanik, meester Vis, Pl. v. Aken, ?, Willem v.d. Wild, Evert v.d. Bos, ?, Dik Briedé, ?, meester Grootenboer.

In het huisaanhuisblad De V.A.R. van 7 december 2000 stond de uitnodiging voor een reünie van oud leerlingen van de Koningin Julianaschool in Maarssen op zaterdag 9 juni 2001. Nu worden er wel vaker schoolreünies georganiseerd en daar besteedt dit periodiek dan geen aandacht aan. Maar de Koningin Julianaschool, lang de enige middelbare school in Maarssen, heeft zo'n belangrijke rol gespeeld in het leven van veel Maarssenaren, waaronder vele leden van onze Kring, dat enige aandacht en reclame voor deze reünie zeker gerechtvaardigd is.

De openbare Koningin Julianaschool begon als ULO, werd later MULO, daarna MAVO en verdween tenslotte in een fusie met het Utrechtse Spectrum College. Het eerste schoolgebouw stond aan de Breedstraat en daarna was de school schitterend gesitueerd aan de vijfver bij de M.A. de Ruyterstraat en de Zogwetering. Via de Bolensteinestraat, waar de school tijdelijk was gevestigd in een leegstaand schoolgebouw, verhuisde men naar de Maarssenbroekse Pauwenkamp. Inmiddels zijn alle drie de gebouwen waar de school in Maarssen-dorp gevestigd was, gesloopt en door nieuwbouw vervangen. Gelukkig bevinden zich in het archief van de HKM goede foto's van alle schoolgebouwen zoals we in eerdere nummers van dit blad, zoals Jaargang 23, no: 4, november 1996, al konden tonen. Maar we hebben meer in het archief. Hoe vindt u bijvoorbeeld deze schoolfoto (afb. 1). Hij werd in 1935 gemaakt in een van de lokalen van de school aan de Breedstraat en toont mogelijk alle leerlingen van dat moment. Twee van de jongedames in de derde rij banken, de vriendinnen Nolda Hofman en Fie Stoker, waren lange tijd bestuurslid van de Historische Kring Maarssen. De twee onderwijzers op de achterste rij zijn de heren Vis (bij de wandplaat) en Grootenboer (bij de deur in de achterwand). De laatste was in 1935 waarschijnlijk al heel wat jaren in Maarssen werkzaam, want de T. Grootenboer, onderwijzer te Wijk bij Duurstede, die volgens de advertentie (zie afb. 2) in het Utrechtsch Nieuwsblad, No: 237, Februari 1916, te Maarssen woonruimte zoekt, is vermoedelijk dezelfde persoon.

Afb. 2.

In de jaren vijftig van de vorige eeuw maakte volgens velen de school een bloeiperiode mee. Oudleerlingen uit deze tijd spreken vaak met grote waardering over hun leraren, die hen naast de gebruikelijke schoolvakken ook vertrouwd maakten met andere belangrijke zaken zoals literatuur, toneel en sport. Dankzij een legaat van de erven Theo Scholten beschikt de Kring ook over een aantal aardige documenten uit die tijd. Waar we graag e.e.a. uit citeren, omdat zij zo'n mooi beeld geven van een tijd waaraan velen toch wel met enige nostalgie terugdenken. Jaarlijks werd er toen een feestelijke ouderavond belegd, zie afb 3, en op een avond in december werd op grootse wijze Sinterklaas gevierd. Op beide avonden werd toneelgespeeld, gedeclameerd en aan cabaret gedaan. Zo vermeldt het programma van de Sint Nicolaasavond op 4 december 1950, die gehouden werd in de Grote Zaal van de Harmonie, onder punt 3: "Opvoering van 'De gestrafte Veelvraat'. Een satirische klucht door Lopez de Vega in 2 taferelen. Uitgevoerd door Leo Hoppener (In de rol van Spekman), Gerard Kolfshoten (De politieagent), Netty van Wijk (Barbertje de koopvrouw), Nelly de Boer (De waarzegster) en Bert v.d. Eshof (De barbier). Bij programmapunt 5 kwamen "Dramatiek en poëzie" aan de orde. De dames Aartje van Schoonhoven, Annie van Doorn, Rietje van Luyn en Hilda Nieman zegden bij dit programma onderdeel gedichten van Jan H. de Groot, Adama van Scheltema en Jac. van Hattum. Bij punt 8 kwamen de jongens aan bod. Zij traden op in 'Buitelingen en Bokkesprongen, een spel van kracht en gratie door de mannelijke leerlingen van de klassen 3 en 4.' Maar het nummer 'In Tirol' dat ook op het programma stond, kan best heel mooi zijn geweest. Het programma meldt hierbij: 'Met stembanden en klavier brengen Guus Begeman, Tonny v.d. Bunt, Mieke Kreugel en Jan v. Weerden ons voor enige ogenblikken naar het Land van de Bergen'. Een ander hoogtepunt was ongetwijfeld de schoolreis. Van de reis van 16 mei tot en met 19 mei 1951 werd door leerlingen een uitvoerig verslag gemaakt. Hierin lezen we dat de klassen 3 en 4 per fiets van Maarssen naar de jeugdhoeve de Heemhoeve in Epe gingen. Zo kort na de Tweede Wereldoorlog zal de kwaliteit van de fietsen nog wel niet zo erg geweldig zijn geweest. De reparatieploeg moest tenminste regelmatig in actie komen. Zo wordt de eerste pech, een lekke band van de fiets van Jannie V., al net voorbij Oud-Zuilen gemeld. Ver-

der biedt het keurige verslag een overzicht van allerlei activiteiten, waaronder bezoeken aan Epe, Vaassen en Deventer, waar van alles en nog wat werd bekeken. Geheel anders dan tegenwoordig, in de tijd dat de jeugd op grote schaal gebruik maakt van hun mobieltjes, werd het contact met thuis onderhouden. Want op de avond van aankomst in Epe werd de 'correspondentie naar huis afgedaan. Een stapel briefkaarten en ansichtkaarten van een decimeter hoog werd vlug naar het dorp gebracht, zodat die de volgende morgen met de eerste post in Maarssen bezorgd zouden worden'.

Op donderdag 17 mei 1951 ging men 's middags per fiets richting Vaassen, waar de forellenkwekerij van de Nederlandse Heidemaatschappij werd bezichtigd. Hierover schrijft men: 'We begonnen in de kweekkelders, waar we heel wat te horen en zien kregen over de eieren, larven en visjes. In lange bakken met stromend water (in stilstaand water gaan ze binnen een half uur dood) zwommen er duizenden en nog eens duizenden. Ook zagen we een tweetaal zalmen, die er al meer dan 25 jaar op sterk water stonden. Buiten in de vijvers, ook weer met stromend water, sprongen de grote forellen boven het water uit. Ze weten wel, dat als de rondleider met een groep komt, er altijd een emmer met voer (gemalen afval van de exportslachterijen) meegenomen wordt. Essie deed vele vergeefse pogingen er een met zijn handen te vangen. Maar ten slotte gelukte het hem toch.' Vervolgens werd er die middag nog een bezoek aan het dorp Vaassen gebracht waar inkopen werden gedaan voor het brood van de volgende dag en velen van de gelegenheid gebruik maakten om hun voorraad snoepjes te vergroten. Daarna fietsten de leerlingen langs kasteel Cannenburg en over de Gortelse hei weer terug naar de jeugdherberg. En wat vermeldt het verslag over deze laatste etappe? 'Het laatste stuk van het fietspad was niet al te best, want doordat er veel hout gekapt werd was de weg stukgereden. Op een gegeven ogenblik duikelde Auke dan ook in de berm, wat Hanneke zo zielig vond, dat ze van schrik boven op hem viel, waarop Auke uitriep: "Ben je gek? Ga er van af!" Om van de schrik te bekomen kregen we toen allemaal een lolle. Zonder verdere ongelukken bereikten we nu de Heemhoeve, waar we ons het warm eten best lieten smaken'. Wellicht is tijdens deze schoolreis ook nog het schoollied gezongen. Daarom ter afsluiting twee

Programma

van de Feestelijke Ouderavond op
DINSdag 25 APRIL
 te houden in de grote zaal van de Harmonie
 Aanvang 7.30 uur Zaal open 7 uur

★

1. Inleiding door de heer Wadman, voorzitter der Oudercommissie
2. Opening door Trije en Bijje
3. Opvoering door leerlingen van de 1e klas van het Koninklijk KONING-HABEEWA 1889 Instituut naar Guimard Boisson
4. Verloving (zie onder)
5. Opvoering door leerlingen van de 1e klas van het sprookjeslied ONNOZZELE JOOET (in 3 bedrijven) door H. C. Andersen

Pauze na het 1e bedrijf

Decors Bram Grimm.
 Kapwerk W. Diamel
 Costuums Irma Serné

★

Dit programma is tevens bewijs van toegang en gratis het voor de avond 9. vrmiddagse verlosing

Gez. Schied. - 1951

Afb. 3.

coupletten en het refrein van dit schone lied, op muziek van K. Kamminga.

Ons Schoollied

1. *We zingen een lied van de Ulo
 Waarvan men zo dikwijls iets leest
 En die in de Vechtstreek bekend staat
 Om zijn werken, zijn eenheid, zijn geest.
 Waar we leren en blokken, bewust van het feit,
 Dat het leven het eist voor de latere tijd.*
- R. *Koningin Julianaschool
 In Maarssen aan de Vecht,
 We houden je in ere,
 Aan jou zijn wij gehecht.*
7. *En dan moet je ons zien als des zomers
 De klassen naar d'jeugdherberg gaan,
 Of als op een Sinterklaasavond
 Aan zang en toneel wordt gedaan.
 Wat zijn dat een dagen van vreugd en jolijt
 Wat heb j'op de Ulo een heerlijke tijd!*

Opgeven voor de grote reünie van de Koningin Julianaschool (zaterdag 9 juni 2001) kan door overmaking van f 17,50 t.n.v. Reünie KJS-Maarssen op gironummer: 4230550. Meer infor-

matie is te verkrijgen bij Linda Compaan, telnr. (0346)552108.

J.H. Sagel

Over een fotoalbum . . .

Het is duidelijk een fotoalbum uit het begin van de vorige eeuw, klein formaat, ruim vijftien bij twintig centimeter, een wat gemêleerd omslag in bruin-gele kleur met een koordje bijeengehouden. Een koordje met kwastjes aan het eind. De bladen zijn egaal bruin, het gebruikelijke pergamijs tussenblad met spinnewebmotief ontbreekt.

Op bezoek bij mijn moeder rommel ik in een lade van het kabinet, op zoek naar iets onbestemds, een vage jeugdherinnering. Mijn handen gaan tussen stapels fotoalbums die getuigen van een lang leven vastgelegd in plaatjes. 'Wat zoek je toch?' Als ik het uitleg, schudt ze haar hoofd. Ik blijf zoeken en stuit op het zo juist beschreven album. Het is niet wat ik zoek, maar wat is het wel? Ach... mijn moeder glimlacht als ze het doorbladert. Foto's uit een ver verleden, in zwart-wit, in bruin-wit en helemaal wit. Veel plaatjes zijn

Mijn moeder.

onherkenbaar veranderd en van het onderschrift is ook al veel verloren gegaan, hier en daar nog een streepje witte inkt. Onder de lamp, de brillen op, bladeren we het boekje door. Het zijn beelden uit haar studententijd in Utrecht. Als zeventienjarige aangekomen in 1925. 'Ken je die mensen nog ...?', wijs ik naar een foto waar ze met medestudenten op staat. Ogen worden samengeknepen en turen, de schouders trekken wat. Sommige namen zijn blijven hangen. Oh ja... dat is... en die... We bladeren verder. Witte foto's... wat heeft de tijd laten verdwijnen? 'Drukte je die foto's zelf af', vraag ik. 'Nee... eerst wel, maar deze zijn door een fotograaf ontwikkeld'. Ze weet het zeker. Ik sla meer bladen om, nieuwsgierig. Ineens een stadsbeeld van Utrecht, de Domtoren, de Lange Nieuwstraat. Groepsfoto's, een studentenbal. Mijn moeder met baret en lint, samen met vier anderen ernstig in de lens starend. 'Dat zal wel van de almanak-commissie zijn', zegt een peinzende stem. Ik sla om en sla om. Herinneringen komen boven drijven. En dan... hé.. kijk, dat is het hek van Vechtoever. Kijk eens.. ja echt. Dit beeld, hoe vaag ook, herken ik vanuit mijn jeugd. Vier witte vrouwenbustes die het hekwerk opsieren. We kijken met aandacht. Beiden, want ook voor mijn moeder is dit beeld bekend. Eind 1939 kwamen mijn ouders in Maarssen wonen, waar mijn vader de in september overleden Dr. A.M. Hartog opvolgde in diens huisartsenpraktijk. In de daarop volgende zevenentwintig jaar leerden ze ieder plekje van het dorp kennen. Terug naar het album. Vier foto's uit Maarssen. Zwart-wit dat bruin-geel-wit is geworden. Het onderschrift is verdwenen. We kijken naar een wat troosteloos landschap, najaar of winter. Veel water... een overstroming... de

Vecht buiten zijn oevers getreden? Moeder knikt. 'Ja, ik studeerde sociale geografie. Oh ja... dit was een excursie'. 'Naar het rampgebied', vul ik in. 'Ach, rampgebied... ik weet niet of dat woord toen al gebruikt werd', lacht ze. 'We gingen er naar toe, een groepje onder leiding van de professor zelf geloof ik. Met de fiets, dat weet ik nog'. 'Waarom... wat moest je daar doen?' 'We zullen er wel een verslag van hebben moeten maken, zoiets. Denk je echt, dat ik dat nu nog weet'. 'Wanneer was het, ik bedoel... in welk jaar, weet je dat nog?' Na wat rekenwerk komen we uit op het najaar of het begin van de winter van 1928-1929. 'Je was toen twintig... kende je vader al?' 'Ja, net geloof ik'. 'Gek idee... dat je

toen al in Maarssen bent geweest... Hoe was dat?' 'Dat zei me niks... ', is het direkte antwoord. 'Nee, echt niet. Ik was daar nog nooit geweest, ja... misschien wel eens geschaatst op de Vecht... dat zou wel kunnen.' Terug naar de foto's. Het hek van Vechtoever is duidelijk. En de andere foto's? De Diependaalsedijk wellicht. En dat boerderijtje... heeft dat niet in de bocht naar de Vecht gestaan, daar waar de Diependaalsedijk bij het Zandpad uitkomt?

De foto's getuigen van een grauwe kleurloze dag. Er komt een herinnering boven aan een glimmend zwarte gummie regenjas met dito hoedje. En... oh ja, het fototoestel was zo'n uitschuifbaar geval wat je voor je buik moest hou-

den. 'Kun je je nog meer herinneren, denk eens na.' Ruim zeventig jaar ligt er tussen toen en nu. Witte lokken schudden ontkennend. En dan glimlachend... 'wat wil je, het is zo lang geleden.' 'Mag ik dit albumpje meenemen... om de foto's te laten zien aan anderen. Er is een historische vereniging in Maarssen, mag ik die foto's aan hen geven... vind je dat een goed idee?' Er wordt instemmend geknikt. Als ik er een stukje over schrijf zal ik je het laten lezen, beloof ik bij het weggaan.

... en over de foto's

Met de vier foto's kom ik bij Hans van Bommel, bestuurslid van de Historische Kring. Inderdaad, het gaat hier om de overstroming van de Vecht in november 1928. Hans laat een krantenknipsel

zien uit 1978, waarin, na vijftig jaar, een terugblik wordt gegeven. Het blijkt dat Maarssen nog het minst heeft geleden onder de watersnood. In Vreeland en met name in Nigtevecht stond het water zo hoog dat de mensen zich op de zolders moesten terugtrekken. De meest kritieke dag was woensdag 8 november. Dijken dreigden door te breken... de spanning steeg. Toen sloeg het weer om. De noordenwind die het water opstuwde, vanuit de Zuiderzee richting Vecht, ging liggen. Het waterpeil begon langzaam te zakken. Militairen van de koning Willem III kazerne in Nieuwersluis hadden al tijdig dammen opgeworpen en met behulp van zandzakken het tij gekeerd.

Samen met Hans sta ik met de foto's in de hand aan het eind van de Diependaalsedijk. Hans

heeft al eerder gepuzzeld en weet me nu precies te vertellen vanuit welke positie de foto's zijn genomen. Nummer 1 spreekt voor zich. Het toenmalige toegangshek van Vechtoever aan de Diependaalsedijk. Het aarden walletje en de loopplanken zijn de tijdelijke noodmaatregelen. Het hek met de beelden is verdwenen, maar de beuken achter de twee linker bustes staan er nog steeds. Foto nummer 2 wekt verwarring. Het lijkt er op alsof de foto is genomen vanaf dezelfde plaats als foto nummer 1 en dan naar de ander kant gericht. Nee, fout... weet Hans. We vervolgen de Diependaalsedijk tot voorbij de kruising met de Driekhoekslaan en draaien ons dan om richting dorp. We kunnen nu zien hoe de fietsers op de foto rechtsafslaand de weg kunnen vervolgen richting Vechtoever. De watervlakte rechts is het ondergelopen weiland - ook nu nog steeds weiland - grenzend aan de buitenplaats. Rijden de fietsers naar links dan komen ze in de Driekhoekslaan. Door de bomen is daar zichtbaar pand nr 21. Het huis achter de linker fietser is een restant van de buitenplaats Blijenberg, hoor ik Hans vertellen. Helemaal links op de foto zien we een manspersoon met kruiwagen. Dit is het begin van de Donkere Laan. Helemaal rechts is vaag herkenbaar bebouwing aan het begin van de Kortelaan. Nee, de eikenbomen op de foto zijn er niet meer. Ook de houten electriciteitspalen behoren tot het verleden. De boerderij op foto nummer 3 is verdwenen. Hier staat nu de woning met huisnummer 35 aan de Diependaalsedijk. Overigens geeft de foto een nostalgisch beeld. De gevulde hooiberg voor de winter, de boerderij met kleine ruitjes en luiken en ervoor twee lindebomen die eertijds geacht werden havel en goed te beschermen tegen boze geesten. Tenslotte foto nummer 4. De boven genoemde boerderij is nu in de verte zichtbaar tussen de bomen. Niet verdwenen, wel sterk uitgebreid, is de woning links van de hooiberg met als adres Zandpad nr.6. Eertijds heeft op de plaats van beide woningen de buitenplaats Vechthoven gestaan, meldt Hans. Achter de tweede eikenboom op de voorgrond van de foto is een deel van Daalwijk te zien. Afgebroken in de zeventiger jaren. Nog meer naar rechts toe, eveneens vaag in de verte, ligt Geesberge. Daarvoor, als afgrenzing met het gewassen water lijkt het, een deel van de meidoornhaag die destijds de z-bocht aan het einde van de Diependaalsedijk zo kenmerkend markeerde. Wie herinnert zich nog de wat weeïg-zoete lucht in de voorzomer als de

haag in bloei stond? De opgeworpen dam lijkt effectief. Zo te zien draagt de aankomende man rechts geen laarzen.

Natuurlijk werden de militairen bedankt. Loosdrecht zond 1000 sigaren en 75 flessen wijn plus nog 100 porties gebak. Het waterschap Mijnden schonk een wandklok voor de eetzaal van de kazernes en de inwoners van Nieuwersluis boden een feestavond aan. Het krantenknipsel geeft nog meer informatie. Zo'n watersnood mag nooit meer voorkomen... oordeelden de bewoners van de Vechtstreek. Er komt een Comité van Aktie, later kortweg Vechtcommissie geheten. Een commissie die inderdaad moet vechten om ambtelijke barrières te slechten. Hollandse zuinigheid is de grote tegenspeler. De Vechtcommissie echter richt een adres aan H.M. de Koningin dat de commissieleden op gepaste wijze besluiten met: 'Weshalve zij zich tot Uwe Majesteit wenden met het eerbiedig verzoek, genoemd waterstaatkundig belang: de verbetering van de afwatering der Vecht, te willen regelen op dusdanig wijze, dat nog voor de komende winter een bemalingswerktuig met voldoende capaciteit op de Vechtsluis te Muiden worde aangebracht.' Eind 1930 is het zover. Het gemaal te Muiden is klaar en maalt! Tot die tijd wordt nog zes maal (!) hoog water gemeld. Maar goed, de Vecht is dan toch uiteindelijk bedwongen. De foto's die aanleiding vormen tot dit artikel zijn letterlijk en figuurlijk aan het vergelen. Wat wil je, het is alweer zo lang geleden, echoot het in mijn oren... En de Vecht zelf? Luister met instemming naar wat Claas Bruin aan het eind van de achttiende eeuw in 'de Vechtstroom' dicht wanneer hij Maarssen nadert...

*O Vecht! verrukkelyke Vliet!
Hier hebt ge u als slang geboogen;
Hier toont ge ons wondren in 't verschiet
Gewrocht door 't eeuwig Alvermoogen.*

Auke Hoekstra

De vier foto's bij dit artikel zijn gemaakt in 1928 door Mw. Volke Blankman, later V. Hoekstra-Blankman.

Het 'Oudt Schiltboucke' uit 1599

In het gemeente archief van Maarssen bevindt zich een aantal grondbelastinglijsten.¹ De oudste is van 1716, daarna volgen 1725, 1736, 1746 en 1755. Hierin vind je de eigenaren, hun pachters indien aanwezig, de grootte van de kavels en het te betalen bedrag. Het bijzondere is dat al deze lijsten, elk apart, worden vergeleken met een dergelijke lijst die gedateerd is: 1599. (Ik begrijp niet helemaal wie die vergelijking heeft gemaakt, misschien kunt u het iets anders formuleren?)

Foutje

Bij de bestudering van deze lijsten, met als doel een stuk ontwikkelingsgeschiedenis van Maarssen te reconstrueren, bleken veel personen uit de 1599-lijst al vele tientallen jaren daarvoor te zijn overleden.

Na contact met een andere onderzoeker kreeg ik van hem een kopie van zo'n zelfde lijst, maar nu teruggevonden in het Utrechts Archief², opgesteld in 1599/1600 door of in opdracht van de Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht. Deze lijst bevat de beschrijving van honderdeenendertig kavels, de Maarssense lijst slechts vijfnegentig. Het bleek dat men in Maarssen in 1716 alle kavels die in dat deel van Maarssen lagen dat sinds 1641 tot Nieuw Maarsseveen behoorde, heeft weggelaten. Een tweede verschilpunt tussen de lijsten is dat in de Utrechtse lijst telkens twee groepen eigenaars worden genoemd tegen slechts één (de eerste van de twee) in de Maarssense lijst. De tweede groep eigenaars uit Utrecht leefde omstreeks 1599 en daaruit volgde dat de andere groep veel eerder gedateerd moest worden. Door vergelijking met o.a. de pachtboeken van de Duitse Orde³ slaagden we erin een aantal pachters terug te vinden en daarmee ook de periode waarin deze lijst gemaakt moet zijn. Door eliminatie van de gegevens komen we uit tussen 1541 en 1543. Door het jaartal 1599 erboven heeft een Maarssense ambtenaar in 1716 voetstoots aangenomen dat ook de personen in die lijst in 1599 thuishoorden en daarmee heeft hij in 2001 voor een raadseltje gezorgd, dat gelukkig toch is opgelost.⁴

De lijsten

Zoals hiervoor reeds werd gememoreerd bevat de Utrechtse lijst de eigenaren van Maarssen, inclusief het latere Maarsseveen. Het totaal aantal kavels is honderdeenendertig met een gezamenlijke oppervlakte van 567 morgen (1 morgen = 0,85 ha) is dat 482 ha. Opgesplitst zijn dat voor

Maarssen vijfnegentig kavels met een oppervlakte van 414 morgen en voor Nieuw Maarsseveen zesendertig kavels, groot 153 morgen.

De grootte van de kavels zelf varieert enorm, nl. van 28 morgen tot _ hont (1 hont is 1/6 morgen = ca. 700 m²). Ook de prijzen variëren voor kavels met dezelfde oppervlakte. Hoewel alle bedragen in Oude Schilden worden vermeld (vandaar de naam van deze lijsten, een schild was een oude Franse munt uit 1337, vandaar Oude Schild) accepteert men ook allerlei andere muntsoorten, zoals 'Beyerssche guldens, Karolus guldens, gouden guldens, Andries guldens, Philips guldens en ponden groot' (1 pond = 240 stuks (guldens?) 1 groot = stuiver). Echter alles wordt omgerekend naar de Oude Schilden. Het zou dus mogelijk zijn om koersen van deze muntsoorten in 1542 vast te stellen aan de hand van deze lijst. De eigenaren kunnen we in twee groepen verdelen, waarbij groep één gevormd wordt door kerkelijke instellingen en groep twee door particulieren. De meeste kerkelijke instellingen zijn Utrechtse, zoals de Conventen van Oudwijk, de Daal, St. Servaas, de Heren van de Dom, de Buurkerk, de St. Jan, en de Ste. Katrijnen, de Landcommandeur en de Regulieren t'Utrecht. Uit Maarssen wordt genoemd de koster en de pastoor, de kosterij en de Broederschap van 'Ons Lieff Vrouwe Autaer'. Deze instellingen, vijftien in totaal, bezaten vierenvierentig kavels met een oppervlakte van 237 morgen, dat was 42% van de grond van Maarssen. Het convent van Oudwijk bezat de meeste kavels, nl. zeven en daardoor ook de grootste oppervlakte en wel 43 morgen. De particulieren, tweenvijftig namen, bezaten achteenvijftig kavels, groot 330 morgen, was 58% van het totaal.

Na 1599 werden bij verkoop de kavels vaak opgedeeld, zo was in Maarssen in 1725 het aantal van vijfnegentig naar honderdtweeëntig stukjes grond opgelopen en in Nieuw Maarsseveen van vierendertig naar achtenzestig. Ook

Afb. 1. Langegracht, gezien vanaf de Zandweg.

het omgekeerde kwam voor. Het gebied rondom de Snaafburg, ooit een kasteel in wat nu de wijk 'De Reizende Man' is, bijvoorbeeld was in 1599 nog niet zo groot als in de 18e eeuw. Telkens weer werden stukjes land grenzend aan het eigendom erbij gekocht, om op deze wijze het bezit uit te breiden.

Twee voorbeelden van opdeling

Het eerste voorbeeld: In 1542 was Cornelis van Hardenbroeck eigenaar van o.a. twee hofsteden van twee hont. De pachter was Jacob Hermansz. In 1599 was dit overgegaan naar de weduwe van Jonkheer Gerrit Zoudenbalck en Cors Jaspersz. Deze hofstede was gelegen langs de Vecht op de plaats die nu Langegracht heet en wel aan het begin bij de Schoutenstraat. In 1716 bleek dit stukje land verkocht te zijn aan zes eigenaren, die op hun kavel huizen bouwden, Afb.1, te weten:

1. de erfgenamen van Agatha Cromhout (1/6 deel) waarop twee huizen kwamen, nu Langegracht nummer 2 en het afgebroken huis nummer 1.
2. Willem Cornelis Kalkman, (1/6 deel), bouwde vier daglonerswoningen in de steeg. Aangenomen wordt dat dit tussen de nummers 3 en

5 is.

3. Matthijs Boumeester, (1/6 deel), ook vier daglonerswoningen.
4. Hillebrant Jans Koster, (1/3 deel), bezat één 'burgerwoning' en drie daglonerswoningen. In 1716 werd een van de daglonerswoningen bewoond door Dirk Dorgeest. (Zie voor hem ook voorbeeld 2).
5. Tobias Caldey, (1/12 deel), twee huizen (nu nrs. 6 en 8?) en vijf daglonerswoningen. Een van de twee huizen was in 1761 een herberg, genaamd 't Utrechtse Wapen'.
6. Jasper Cornelis van Middelweert, (1/12 deel), één huis, waarvan het zo goed als zeker is dat het nu nummer 9 is. In 1724 was Cornelis Hendrikse Vercroost de bewoner.

Dit opgeteld levert tweeëntwintig woningen op, dit allemaal op de plek van twee hofsteden.

Het tweede voorbeeld betreft één hofstede met boomgaard van Jan Verhuel, groot 1 hont en gelegen tussen wat nu Schippersgracht en Bolensteinsestraat heet, grenzende aan de Molensteeg. In 1599 was de eigenaar en de gebruiker Dirck Hendricksz. In 1681 bleek dit stuk grond in handen van de Heer van Bolenstein, Jacob Godin, te zijn, die langs de Vechtzijde vijf huisjes

Schippersgracht. Maarssen

Afb.2. Schippersgracht

had laten bouwen en deze verhuurde. Achter deze huisjes lag een smalle strook grond tot aan de Bolensteinse Dijk, zoals die weg toen heette. Toen Jacob Godin overleed in 1704 werd Pieter de Malapert, gehuwd met Susanne Godin, beleend met Bolenstein en hij verkocht de huisjes op 29 april 1705. (Afb.2).

Het huisje op de hoek van de Molensteeg, nu Schippersgracht 21, werd eigendom van Matthijs van Lugtenburg, nummer 28 van juffrouw Paling (zijnde Christine Cockaers, weduwe van Joris Paling), nummer 19 van Abraham de Rochas (ook wel Heer de la Roche genoemd), nummer 18 van Gerrit van der Wal en nummer 17 van Pieter Schomberg of Schoonberg.

In 1736 kocht ene David Gaban, soms gespeld als Gabay, vier huisjes. Pieter Schomberg bezat nog het vijfde huisje. Na het overlijden van David Gaban werden twee van zijn huisjes gekocht door Dirk Dorgeest, nl. de nummers 20 en 21. Deze Dirk liet aan het einde van zijn kavels nog twee huisjes bouwen. Deze stonden dus aan de Bolensteinsestraat. Dit deel van het verhaal vindt u terug in ons periodiek van augustus 1995, jrg.25, nr.3, blz.53 ev. In 1759 verkocht de weduwe Dorgeest de eerste kavel aan Abraham Da-

gulaar en de tweede aan Jasper van Eeten.

Nawoord

Door het vergelijken van deze grondbelastinglijsten met de bestaande huisgeldlijsten is het mogelijk de kavels op de juiste plaats te leggen. Helaas is het nog niet gelukt om ze allemaal thuis te brengen. Soms mis je een aansluiting omdat niet ieder jaar een belastinglijst is gemaakt. Wanneer een stuk grond dan meer dan één keer is doorverkocht mis je een belangrijk herkenningspunt. Daarnaast hebben stukken grond slechts bij hoge uitzondering een naam, iets waardoor huizen juist makkelijk te volgen zijn in de geschiedenis. Ook de volgorde waarin men in 1542 en dus ook in 1599 heeft gewerkt is volstrekt willekeurig en geeft geen houvast. Verder zijn niet op alle stukken grond huizen gebouwd, waardoor vergelijking met de huisgeldlijsten geen zin heeft. Toch blijkt dat met de archiefstukken, puzzelzin en veel geduld een deel van de ontwikkeling van Maarssen te reconstrueren valt en bovendien de bewoningsgeschiedenis is terug te vinden.

Ook om de gaten te kunnen opvullen zou ik u willen vragen, als u gegevens heeft over uw grond of huis, bijvoorbeeld in de vorm van koopakten e.d., mij in de gelegenheid te stellen de gege-

vens over te nemen. Op mijn beurt kan ik anderen weer helpen bij hun zoektocht naar bijvoorbeeld het huis waar hun voorouders ooit hebben gewoond.

Jan Witte, (tel. 0346-562117)

Bronnen:

1. Gemeente Archief Maarssen; Gerecht Maarssen inv.nr. 82, 83, 84, 85, 86.
2. Utrechts Archief; Financiële Instellingen toegang 37, inv.nr. 1674.
3. Archief Duitse orde: Pachtboeken, inv.nr. 880.

Noot:

4. Ook het jaartal 1599 is aanvechtbaar gebleken. Als nummer 122 komen voor Cornelis van Heemskerk en Arent Grootenhuyse als eigenaars en gebruikers van 28 morgen land. Dit is gelegen langs de Zandweg vanaf het Maarsseveense Grachtje tot Oostwaard. Maar in 1593 hebben deze twee heren hun gezamenlijke bezit al verdeeld in Huis ten Bosch en Goed ten Bosch.

Aan de andere kant wordt ook de weduwe van jonker Gerrit van Zoudenbalck genoemd, voorbeeld 1, en deze jonker is in 1599 overleden.

Foto's:

Collectie Museum Maarssen.

Een wandeling langs Vechtoever en Endelhoven

De heer J. de Pijper maakte in 1916 een wandeling door Maarssen en Nieuw-Maarsseveen. Zijn bevindingen schreef hij op. Aan een klein gedeelte daarvan, waarin hij schrijft over de buurt van Vechtoever, wordt hierna aandacht besteed. Dit stukje is gekozen omdat Auke Hoekstra in dit periodiek ook over dat gebied schrijft. Als aanvulling heb ik een naschrift gemaakt over Maarssen en Nieuw-Maarsseveen rond 1916.¹

Wie was de heer De Pijper? Veel weet ik niet van hem. Het volgende geeft hem toch enige achtergrond. In het huis Langegracht 45 was in het begin van de 20ste eeuw een voor die tijd vrij grote kruidenierswinkel gevestigd. Er waren twee uitbrengers in dienst. Dat waren bedienden die de boodschappen bezorgden, vaak nadat ze eerst bij de klanten geweest waren om te vragen wat ze nodig hadden. De eigenaar van die winkel was de heer J. de Pijper. Ons erelid mevrouw A.H. Hogenhout-Hofman herinnert zich hem als iemand die respect afdwong. Verder vertelde ze dat ze als klein meisje in de twintiger jaren van de vorige eeuw samen met haar moeder naar deze winkel ging om de witte aardenwerken stroopkan te laten vullen. Met een grote lepel werd door de heer De Pijper met enige behendigheid de stroop uit de grote voorraadton in de kan gedaan.

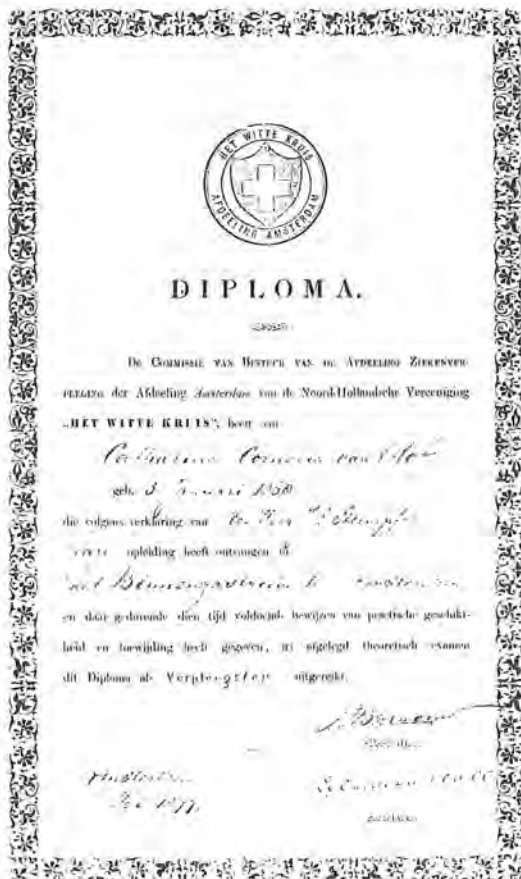
Er wonen nog nazaten van de heer De Pijper in Maarssen. Een dochter, die voor onderwijzeres studeerde, trouwde met de heer D. Faber van de gasfabriek. Ons lid mevrouw Plomp-Faber is hun dochter.

De wandeling van de heer De Pijper

We geven de heer De Pijper het woord als hij langs de Vecht tot Cromwijck is gekomen.

'Hier aan de grenzen van Maarsseveen en Breukelen St. Pieter gekomen gaan wij op onze schreden terug tot aan Heuvelsoord, laten daar de Diependaalschedijk aan de linkerhand liggen² en zien dan het hoge geboomte van Vechtoever. Alvorens het huis zelve te zien, aanschouwen we op de uiteinde dezer plaats een koepel, zoals er weinige langs de Vecht gestaan hebben. Een koepel, thans doodsch en verlaten, doch waarin wij ons kunnen voorstellen dat de eigenaren er zeer ge-

noeglijke uren met hunnen huisgezinnen hebben doorgebracht toen de rivier met hare vele speeljachten en schuiten een vrolijken aanblik vertoonde. De koepel op de hardsteenen voet, waarvan de ramen met fraai gesneden houtwerk en het bovengedeelte met eenzelfde balustrade versierd is trekt nog steeds de bewondering van den opmerker. Door een van de latere bezitters werden de penantspiegels met sierlijk uit hout gesneden lijsten voor een aantrekkelijke som naar Frankrijk verkocht. De huizinge Vechtoever die wij nu te zien krijgen, waartoe een hoog ijzeren hek den toegang verschaft, ziet men hier van de achterzij-

Afb.1. Een aardige bijkomstigheid bij deze afbeelding is dat mejuffrouw Van 't Hof van 1893 t/m 1896 onderwijzeres was aan de dorpsschool in de Breedstraat. Zij woonde in die tijd in het bovenhuis van Langegracht 48. Daarna veranderde zij van beroep, zoals het diploma toont. De afbeelding is familiebezit.

de. De voorzijde d.i. aan den boschkant treedt men binnen door middel van een hoogen stoep. Een breed pad loopt langs de stalling door het bosch naar den uitgang, zijnde een ijzeren hek met vier pilasters waarop vier fraai uit marmer gebeeldhouwde hoofden. Door den laatsten eigenaar de heer G.K.F. van Walree werd dit buitenverblijf gelegateerd aan de Vereeniging Het Witte Kruis als rusthuis voor de pleegzusters'. Bij de overdracht in 1910 was er i.v.m. de sucsessieverplichtingen een taxatie van het interieur nodig. De heer De Pijper voegde in zijn beschrijving daarover de volgende gegevens toe:

'Het geschilderde behangsel in de bestuurskamer van Vechtoever is getaxeerd op eene waarde van f 1000,- à f 5000,-. Een Amstelservies (geschonden) komt op den inventaris voor gevalueerd op f 450,-³. De volgende schilderijen zijn 19 April 1910 getaxeerd voor successie door J.W. Holman, 7 groote schilderijen: 1 Termeulen f 1500,-, 1 Mesdag f 1200,-, 1 Apol f 500,-, 1 Ten Cate f 100,-, 1 Herbo f 225, 1 De Chattel f 400,- 1 V.d. Eyken f 200,-. 3 kleine schilderijen: 1 Gabriël f 350,-, 1 Ronner f 600,-, 1 De Bock f 400,-. Totaal voor f 5425,-.¹ Er was kennelijk een hertaxatie nodig want de heer De Pijper vervolgde: 'Volgens taxatierapport d.d. 1 Mei 1911 van C.F. Roos & Co. is de waarde van bovenstaande tien schilderijen geschat op f 6874,-. In de gang hangen vijf familieportretten die op de inventaris voorkomen voor f 625,- samen.

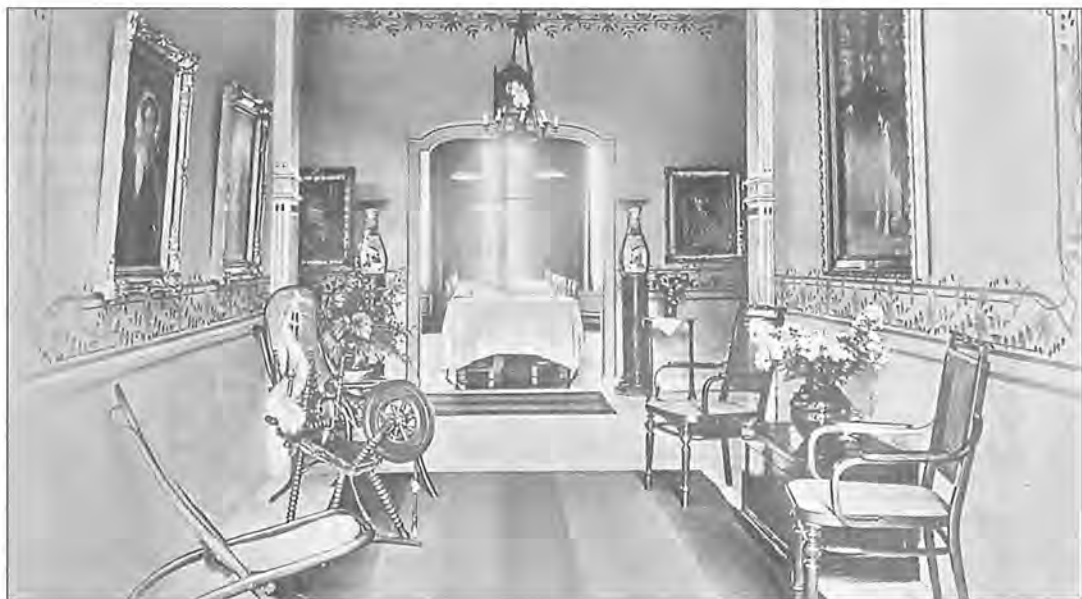
Zie inventaris van Rusthuis Vechtoever in het Archief van de N.H. Vereeniging Het Witte Kruis, 1918¹.

Een later aan de beschrijving van de wandeling toegevoegd gedeelte wekt de indruk dat de leiding van het rustoord voor verpozing zorgde o.a. door het organiseren van muziekkuitvoeringen in een eigen concertzaal.

'In De Vrouw en haar huis, 14e jg. nr.5 van Sept. 1919, blz. 156-158 komt eene aardige beschrijving voor van eene uitvoering van Mej. Joh. Benjaminse, alt met een gedeelte van hare leerlingen uit Zaandam in de Concertzaal, (vroeger het koetshuis). Mej. Hendrika van Tusschenbroek⁴ vervulde de pianopartij van hare compositie Prins Lente, die als slot van deze uitvoering werd gegeven.

Sinds Januari 1919 was Mej. van Tusschenbroek al op Vechtoever gelogeed, waar zij door haar zang en door de zusters tot zingen te animeeren, veel heeft bijgedragen tot de algemeene gezelligheid. De titel van het opstel is: Een nagalm van Feestklanken, ondertekend Agnes Mc Kie.⁵

De heer De Pijper wandelde verder. 'Onder de vroegere eigenaren, waarvan den naam steeds met eere zal herdacht worden is die van Mejuffrouw M. Dommer die in 1835 het buitengoed Endelhoven 't welk haar ook toebehoorde bestemde voor eene stichting tot verpleging van zes oude arme vrouwen uit de parochie van Maarssen, waarvoor zij tevens het noodige kapitaal schonk. Eenigen tijd later werd daar ook een meisjesschool toegevoegd. De Eerw. zusters van O.L.Vr. te Amersfoort belasten zich met de ver-

Afb.2. Gang met familieportretten en met doorkijk naar de eetkamer. Foto, particulier bezit.

pleging der vrouwen en met het onderwijs op het school.

Vòòr dezen tijd bestond daar een laan, voor het publiek toegankelijk, langs de afscheiding van Endelhoven en Vechtoever vanaf het Zandpad tot aan den Diependaalschen dijk. In 1882 werd Endelhoven in publieke veiling verkocht voor de som van f 10.500 en Hoornoord aan de Lange gracht door de Eerw. zusters betrokken. Het grootste gedeelte van Endelhoven werd nu hovenierderij terwijl op het voorsteek aan de Vecht gelegen een villa verrees.¹

Maarssen en Nieuw-Maarsseveen rond 1916

De aardige beschrijving van de bezienswaardigheden tijdens de wandeling, waarvoor soms ook schriftelijke bronnen zijn geraadpleegd, geeft jammer genoeg nauwelijks informatie over het dorpsleven. Het verslag is van 1916, dat is midden in de periode van de Eerste Wereldoorlog (28-6-1914 tot 11-11-1918). Al lezende vroeg ik me af wat er van zo'n bijzondere situatie in Maarssen te merken was. Hoe was het verder met het dorpsleven in die jaren op het gebied van onderwijs, godsdienst, vervoer, enz. Deze nieuwsgierigheid heeft geleid tot een poging daar iets over te weten te komen.

Hoewel het neutrale Nederland niet bij de strijd betrokken was, had de oorlog in toenemende

mate invloed op het leven van de burgers. Ondanks de wil neutraal te blijven werd uit voorzorg op 31 juli 1914 de algehele mobilisatie afgekondigd. Omdat Maarssen in de Waterlinie lag werden er troepen samengetrokken. De militairen werden voornamelijk bij burgers ingekwartierd. Burgemeester Cambier van Nooten was belast met deze klus. Ook het Heerenlogement (nu Prins te Paard) werd door hem ingeschakeld. Het overnachtingsregister in 1914 van dit etablissement bevat vooral namen van miliciens, fouriers en sergeants. Verder werd, waarschijnlijk voor korte tijd, gebruik gemaakt van een tentenkamp op het weiland van de heer Spelt op de hoek Klokjeslaan-Diependaalsedijk (Afb.4). Op verschillende plaatsen werden wachtposten ingericht. De militaire autoriteiten waren bang voor spionnen. Het gedrag van de voorbijgangers werd in de gaten gehouden en ieder die passeerde moest een pasje tonen. Een bekend incident in dit verband was de aanhouding van Jac P. Thijsse in 1915. Hij wandelde vanuit Utrecht langs de Vecht en maakte hier en daar aantekeningen en schetsjes met het doel een Verkade-album samen te stellen. Hij vermeldde daarin het volgende voorval: 'Voorbij het 'Huis ten Bosch', in de bocht op de brug aan, krijgen wij nu een formeele gracht met huis aan huis tegen elkaar en midden op den weg daar staat een forsche

luitenant van de infanterie met twee mannetjes en die zegt: 'heer met slappen hoed, dame in het groen met grijze boa, wil u zoo goed zijn, hier even binnen te komen'. De schildwacht van den watermolen heeft getelefoneerd en wij zijn 'geknipt'. Daar stonden wij nu op het bureau. Terwijl de kapitein ons een streng verhoor afnam, kwam er ook nog een stoere rijksveldwachter opdagen. Die was ook al opgebeld en het wachtlokaal stond bovendien vol soldaten. Gelukkig zijn onze albums in ons land nogal bekend en zoo kon ik op bevredigende wijze rekenschap geven van de onschadelijkheid van mijn werk, maar voor we ontslagen waren, moest ik beloven, dat ik verder op mijn wandeling buitenshuis in 't geheel geen teekeningen of aanteekeningen meer zou maken.¹⁵

De vroeger bekende liedjeszanger Clinge Doorbos schreef een artikel over zijn mobilisatietijd in Maarssen. Op 1 augustus 1914 werd hij ingekwartierd bij dokter Venker op de Herengracht. Het bureau van de batterij artilleristen, waartoe hij behoorde was gevestigd in de koepel 'Leeuwenburg' aan het Zandpad. Om de verveling van de soldaten tegen te gaan verzorgde hij in het bovenzaaltje van Kouffeld (Ome Klaas) een paar keer in de week een voordrachtsavond. In de Harmonie aan de Kerkweg werd een keer of zes de revue 'Maarssen mobiliseert' opgevoerd. Er deden veel Maarssenaren aan mee waardoor er een speciale sfeer tussen militairen en burgers ontstond. Willem van Leusden werkte mee aan het decor. Hij schilderde het gemeentehuis op het achterdoek. *'In plaats van erop te schilderen Gemeentehuis deed hij dit in twee woorden Gemeen tehuis! Meesterlijk!'* aldus Clinge Doorbos.⁶

In het begin van de oorlogsperiode was het leven in Maarssen betrekkelijk normaal. Vooralsnog was er geen gebrek aan levensmiddelen en brandstoffen. Wel was er een verandering in het dorpsleven merkbaar door de afwezigheid van tal van mannelijke plaatsgenoten die elders waren gemobiliseerd. Zoals eerder al bleek werd het leven meebepaald door de aanwezigheid van de vele in Maarssen ingekwartierde militairen. Toen Antwerpen door de Duitsers aangevallen werd, kwamen daar nog de Belgische vluchtelingen bij, die ondergebracht moesten worden.

De snelste weg voor het Duitse leger om Frankrijk te bereiken was door België. Luik en Brussel waren in augustus al bezet. De regering verhuisde naar Antwerpen. Toen ook deze stad op 9 ok-

tober 1914 moest capituleren

vluchtten honderdduizenden naar Nederland. Hoewel Maarssen in een eventueel toekomstig frontgebied lag en er dus de nodige militairen ingekwartierd waren, was het in staat om honderdzeventien vluchtelingen onder te brengen. In het gemeentearchief zijn lijsten met gegevens terug te vinden. Deze Belgische invasie was een ingrijpend gebeuren dat enige tijd het leven in Maarssen sterk meebepaalde. Gelukkig was het van korte duur. De meeste

vluchtelingen konden na enkele weken terugkeren. Aan het einde van de oorlog kreeg Maarssen opnieuw te maken met vluchtelingen. Ik citeer de krant 'Het Nieuws' van zaterdag 2 november 1918 *'Woensdag is door den burgemeester een telegram ontvangen, waarin verzocht werd aan een aantal vluchtelingen huisvesting in deze gemeente te verlenen. Door Z.Ed.Achth. is daarop geantwoord, dat voor ongeveer 50 personen plaats was. Bij aankomst zullen deze worden ondergebracht in het gymnastieklokaal en in het Patronaatsgebouw, welke gebouwen daarvoor in orde zullen worden gebracht. Indien noodig is ook het gebouw van den Protestantenbond disponibel gesteld'*.⁷ Het ging om Duitse, Oostenrijkse en Hongaarse vluchtelingen.

De politieke macht in Maarssen werd lange tijd verdeeld tussen een grote liberale meerderheid en een confessionele minderheid. Door het censuskiesrecht mochten tot 1917 alleen mannen van een zekere welstand stemmen. In 1911 en 1915 lukte het een onafhankelijke groep voor één kandidaat een raadszetel te bemachtigen. Deze groep, bestaande uit vooruitstrevende

Afb.3. Particulier bezit

Afb. 4. De fotograaf heeft ter hoogte van de huidige Brederodestraat gestaan, in de buurt van de gymzaal en hij maakte de foto in de richting van huize Maria Dommer. Boerderij Elsenburg valt juist buiten de foto. In het begin van de mobilisatie lijkt er een huisvestingsprobleem te zijn geweest. Foto: C.W.P. Bloemendaal.

werkgevers (o.a. Hendrik van der Woude van de Kininefabriek en Gerard de Vries van de sigarenfabriek), onderwijzers van de openbare school en een aantal werklieden richtten in 1916 een afdeling van de S.D.A.P. (Sociaal Democratische Arbeiders Partij) op. De electrotechnisch ingenieur Otto Nathan Cohen was de grote stimulator. Met de komst van het algemeen kiesrecht voor mannen ontstond na 1917 een politieke aardverschuiving in Maarssen. Door de nog grote kerkelijke gebondenheid werden de confessionelen de grote winnaars. Het algemeen kiesrecht voor vrouwen kwam in 1922.

De situatie op het gebied van voedsel en brandstof werd in de loop van 1915 zorgelijker. Landelijk werd vanaf dat jaar het gebruik van vis bevorderd. Daarmee in verband stond de oprichting van gemeentelijke visverkoopbureau's; of dat in Maarssen ook zo was, weet ik niet. In september 1916 werd de distributiewet ingevoerd. In het begin kon de aardappelschaarste nog gecompenseerd worden uit de voorraad rijst. De gangbare thee werd vervangen door lindebloesemthee.

De beperkte brandstofvoorziening leidde tot het gebruik van de hooikist.⁸ Vooral de doorvoering van de onbeperkte duikbootoorlog in februari 1917 bracht de voedselvoorziening ernstig in gevaar. De centrale keuken in Maarssen, ingesteld in dat jaar, zorgde voor een welkome aanvulling van de steeds kariger distributierantsoenen. De bewoner van de Wolfshoek, wethouder Wolff, kreeg veel lof toegezwaaid voor zijn bijdrage in de levensmiddelencommissie. Het nadrukkelijk naar buiten brengen van dit positieve geluid had een speciale bedoeling want bij enkele plaatselijke organisaties onder aanvoering van de S.D.A.P. wekte de samenstelling van de commissie en haar werkwijze wrevel. Op 28 september 1917 schreven zij een brief waarin o.a. staat '.... dat sinds geruime tijd onder hunne leden en de gehele arbeidende klasse ontstemming heerscht over het werk der Levensmiddelen- en Brandstoffencommissie'.

Ondanks de ongetwijfeld goede bedoelingen van deze commissie werd door de steeds moeilijker tijden, het functioneren van de keuken bijna onmogelijk. In april 1918 werd voor het eerst gedacht aan sluiting. Op 18 juni was het zover. Bij-

Afb.5. Deze foto uit 1900 toont het splinter nieuwe electriciteitsbedrijf van de heer Wolff aan de Zandweg naast Overkerck. Enkele jaren eerder was hij zijn bedrijf begonnen in het koetshuis van Bolenstein. Maarssenaren spraken van de 'Lichtfabriek'. Cobus Huussen, de machinist van het bedrijf, had er de leiding van de centrale keuken in 1917-18. Uit een artikel van de heer Mook (periodiek HKM, jrg.24, blz.49) blijkt dat er ook een centrale keuken was op Emmaweg 50. Blijkbaar was er aan beide zijden van de Vecht zo'n voorziening. Voor veel Maarssenaren is dat gebouw bekend als de christelijke kleuterschool. Nu is er de Fysiotherapie-praktijk Hoekstra gevestigd. Foto: particulier bezit.

na vier jaar na het begin van de oorlog. Gelukkig kwam de wapenstilstand op 11 november 1918; de verbetering in de voedsel- en brandstofsituatie liet met de winter voor de deur nog geruime tijd op zich wachten.

Bijna een jaar voor het einde van de oorlog ontsnapte Maarssen aan een ramp. In de winter van 1917-18 was het erg koud. De Vecht vroomde dicht. Op het voormalige terrein van de steenfabriek de IJsvogel stond de 'Vet-fabriek'. In die ruimte lag een scheepslading kruit opgeslagen. In de wachtpost, die daar dicht bij lag, ontstond op een avond brand, door de onvoorzichtigheid van dronken soldaten. Door kordaat optreden van omwonende burgers is Maarssen voor een ramp gespaard gebleven. Ze hakten bijten in het ijs van de Vecht en door het in hoog tempo doorgeven van emmers water kon de beginnende brand geblust worden. Mevrouw J. Gielen-Slager, die als meisje daar woonde, vertelde over het gebeuren in de derde jaargang, nummer drie van

ons periodiek. Zij eindigde als volgt: 'We hebben door dit voorval nog enige weken geprofiteerd. Mevrouw Van Reede van Vechtenstein en boer Floor, onze rijke burens, hebben met nog enige vooraanstaande Maarssenaars de redders goed beloofd!'. Het ging om acht gezinnen die achter de IJsvogel woonden.⁹

De meeste mensen in Maarssen vonden tot 1918 nog hun bestaan in het boerenbedrijf en in de middenstand, maar de tijd naderde dat de werkgelegenheid in de industrie de overhand kreeg. Voorbeelden van industriële werkgelegenheid in die tijd waren: de Gasfabriek aan de Gaslaan, de fabriek van C.E. Wolff voor dynamo's, motoren en elektrische installaties aan de Zandweg naast Overkerck, de Nederlandse Kininefabriek, 'de Concurrent' de lijnkoekenfabriek van A.R.E. Sormani op het terrein van de huidige Welkoop, De Nijs en Co, de schoenfabriek.¹⁰ Bij dit lijstje kunnen ook het Waterleidingbedrijf 'De Vechtstreek' en het tuinbouwbedrijf van Van Vloten gerekend

Afb.6. In 1908 scheidde ds.Bijdemast zich met een groep volgelingen af van de Gereformeerde Kerk. Zij stichtten de Christelijk Gereformeerde Kerk in Maarssen. Hun diensten hielden zij tot 1972 in dit gebouw. Het stond op de hoek van de Julianaweg en de Parkweg. Er is nu een parkeerplaats. Het is oorspronkelijk een bijgebouw geweest van het in 1903 afgebroken Huis Ter Meer. Het huidige kerkgebouw 'De Hoeksteen' staat aan de Diependaalsedijk. Foto 1937, archief HKM

worden. Bepaalde gevolgen van de oorlog werden het laatst genoemde bedrijf fataal. De heer A.A. van Vloten opende in één van de eerste jaren na 1900 een groot, modern tuinbouwbedrijf 'Nimmerdor' in de Bethunepolder. Op die plaats had hij eerder een aantal jaren een stoomzuivelfabriek geëxploiteerd. Van Vloten werd in 1900 de eigenaar van de gehele polder. Er is een lijst bekend uit 1916 met de namen van tientallen pachters. Even dreigde de oorlog in 1914 voor de Bethunepolder een groot probleem op te leveren. Kort na de mobilisatie begonnen militairen met graafwerkzaamheden aan de dijken. In de algemene opwindings van die dagen ontstond bij de bevolking de vrees dat de polder onder water zou worden gezet. Een deel van de bewoners verliet de polder. Na een gesprek van Van Vloten met de legerleiding konden zij weer terugkeren. De moeizame exploitatie van de polder werd door de gevolgen van de oorlog extra zwaar. Het voortdurende probleem van het kwelwater betekende hoge bemalingskosten voor Van Vloten. In 1916 zag hij zich genooddacht enkele boerderij-

en te verkopen. 'In de latere oorlogsjaren ging het verder bergafwaarts met de exploitatie van de polder. De vaste kosten liepen snel op. Steenkool werd steeds moeilijker te krijgen en de prijs steeg dientengevolge abnormaal. Als gevolg hiervan moest van overheidswege het gemaal op electriciteit worden overgeschakeld. De stroom werd geleverd door lichtfabriek Wolff, een particulier opwek- en distributiebedrijf in Maarssen. Het leverde de stroom via een bovengrondse leiding die recht-toe recht-aan van het dorp naar het gemaal liep. Samen met de installatie van de electromotoren enzovoort bracht de omschakeling voor de heer Van Vloten uiteraard grote kosten mee'.¹¹

'De lasten van de ontwatering bleven gedurende de hele oorlog zwaar op Nimmerdor drukken'.¹² Toen de heer A.A. van Vloten anderhalf jaar na het einde van die oorlog overleed, betekende dat ook het einde van het eens zo mooie bedrijf. Maarssen verloor een beminnelijke en hardwerkende ondernemer.

Hoe stond het in die jaren in Maarssen met de kerken, de scholen, het verenigingsleven, het vervoer, enz.

Enkele jaren voor het begin van de Eerste Wereldoorlog was de onrust van rond 1900 binnen het protestantisme voorbij. Er was toen een situatie ontstaan die jaren zo zou blijven. 1890 was het stichtingsjaar van de plaatselijke Gereformeerde Kerk, in 1897 werd de afdeling van de Nederlandse Protestanten Bond opgericht, ongeveer te zelfde tijd vestigde het Leger des Heils zich in Maarssen en verzorgde eigen diensten. In 1908 ontstond met de komst van de Christelijk Gereformeerde Kerk de vierde nieuwe 'richting' sinds 1890. Met de reeds lang bestaande Nederlandse Hervormde Kerk waren er dus vijf mogelijkheden voor het protestantse volksdeel. Een landelijke bijzonderheid was de in oktober 1913 door Ds. M.J. Sanders van de Nederlandse Hervormde Kerk geopende Westhill-kinderkapel. Mevrouw Marie van Voorst van Beest had in Engeland de Westhill zondagsschoolmethode leren kennen. De zondagsschool van de hervormde kerk ging onder haar leiding in 1912 al over op deze geheel nieuwe opzet. Dat ging niet gemakkelijk. Het overgrote deel van de leden van de kerk zat niet te wachten op nieuwlichterij, maar de daadkrachtige mevrouw Van Voorst van Beest zette door en bereikte haar doel.

De Rooms Katholieken hadden sinds 1885 met hun Heilig Hart Kerk weer een belangrijke plaats in het centrum van het dorp.

De kerk werd sinds 1908 geleid door de legendarische pastoor Alphons Ariëns. Een priester vol zelfverloochening, met een fijnbesnaarde ziel en een gevoelig hart. Hij stimuleerde de strijd tegen het drankmisbruik en was grondlegger van de Katholieke Arbeidersbeweging. Het parochieleven komt in de periode-Ariëns tot ongekende bloei. Het R.K.-verenigingsleven beleefde een geweldige opbloei. Het Patronaatsgebouw aan de Nassaustraat werd te klein. In 1912 werd een deel van het Herenlogement tegenover de kerk gekocht; het werd later Concordia genoemd. Het werd ingericht als volkskoffiehuis, waar geen alcohol geschonken mocht worden. In 1917 werd de parochiële vereniging Charitas opgericht. De eerste winter van haar bestaan deelde de organisatie aan tachtig arme gezinnen goederen uit.

Verder was er aan de Diependaalsedijk de synagoge voor de dan nog maar heel kleine Hoogduitse Joodse gemeenschap.

De concrete problemen voor de kerken¹³ in de periode 1914-1918 spitsten zich toe op de opvang in het kerkelijk leven van de in Maarssen gemobiliseerde militairen. Ook het steun verlenen aan minderdraagkrachtigen vroeg extra inspanning van de kerken. Velen kwamen in problemen door toenemende schaarste en stijgende prijzen.¹⁴

De influenza aan het einde en na afloop van de oorlog heeft veel slachtoffers geeist. De aandoeining is bekend onder de naam Spaanse griep. De ziekte trad in een zo grote verbreiding op dat van pandemie werd gesproken. Het was opmerkelijk dat zoveel jonge mensen werden getroffen. Prof.dr. Ruitinga schreef in 'Het Nieuws' van 2 november 1918 dat de ziekte niet het gevolg was van ondervoeding, omdat zij onder de beter gesitueerden het hevigst woedde. De angst voor de influenza was groot. In Amsterdam werden maatregelen getroffen om scholen te kunnen sluiten en het ziekenbezoek in het O.L. Vrouwen-gasthuis werd verboden. In dezelfde krant staat onder het Maarssens nieuws: *'De Spaanse griep breidt zich hier ook nog steeds uit. Gelukkig is deze ziekte tot nog toe niet kwaadaardig.'* Maar op dezelfde pagina blijkt dat het gezin Hoegee in Tienhoven wel bijzonder zwaar getroffen werd. Marretje 7 jaar, Cornelis 5 jaar en Jacob 4 jaar stierven. Bakker Hoegee en zijn vrouw, beiden lijdend aan de ziekte, konden niet aanwezig zijn bij de begrafenis van hun kinderen.

Maarssen. Ahler zijn weder bij 2 veehouders gevallen van mond- en klauwzeer geconstateerd.

In 1918 heerste er ook een mond- en klauwzeer epidemie. De veestapels in de provincie Utrecht hadden er duidelijk onder de lijden. Van regeringswege was beslist dat de afnaakmethode van de zieke, en van de ziekte verdachte dieren zou worden toegepast. Anno 2001 wordt eufemistisch het woord ruimen gebruikt voor dezelfde aanpak. In de provincie was er veel oneenigheid over de wijze van bestrijden. De veeartsenijwetenschap was er voor en het Utrechts Landbouwenootschap was tegen. Het verschil van mening kwam heel duidelijk tot uiting in de krant van 2 november 1918, waar een voor- en tegenstander uitgebreid hun standpunt uiteenzetten.

Afb. 7. Het Maarssens Fanfare Corps in het begin van de 20e eeuw met links dirigent H. Visser, verder o.a. de heren De Man, De Jager, Gabriël en Grimm. Waarschijnlijk is het gezelschap gefotografeerd na deelname aan een concours. De foto is in het bezit van het Museum Maarssen. Daar is nog tot 15 juli de tentoonstelling van het Oratoriumkoor Exelsior, het Maarssens Fanfare Corps en de Eerste Maarsse Accordeon Vereniging te bezichtigen.

Binnen het onderwijs waren er in die tijd al drie 'richtingen'. Van oudsher was er de dorps-school. De voortzetting daarvan was de openbare lagere school aan de Breedstraat in het gebouw uit 1869, dat beneden dienst deed als school en boven als gemeentehuis. In 1883 werd achter de Kaatsbaan op het terrein van Hoornoord (nu de Nonnerie) de Rooms-katholieke meisjesschool gebouwd, korte tijd later gevolgd door de jongensschool op hetzelfde terrein. Sinds 1906 was er de Protestant Christelijke school aan de Wilhelminaweg. (Tot voor kort was hier garagebedrijf Liza Nagel gevestigd).

De zangverenigingen Excelsior, Zang en Vriendschap en het Maarssens Fanfarecorps waren toen de verenigingen op het gebied van de vrijetijds muziekbeoefening. De eerste en de laatste bestaan nog. Er waren drie sportverenigingen. De gymnastiekclub Lycurgus, opgericht in 1898. Er werd geoefend in het gymzaaltje van de Breedstraatschool. Dan was er de voetbalclub,

die toen M.V.V. heette. Klaas van den Berg en Toon Dorrestein waren er belangrijke voortrekkers. Het eerste voetbalveld was bij 't Slijk. Ongeveer vijf maanden voor de wapenstilstand werd de Maarsse Zwem- en Poloclub opgericht. Dat was op 22 juni 1918 ten huize van de heer M.B. de Nijs aan de Julianaweg.

Er waren nog twee verenigingen. Deze waren niet op het gebied van de muziekbeoefening of de sport. Al rond de eeuwwisseling werd de Vereniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer 'Maarsse en Maarsseveen' opgericht. Na een tijd van gedwongen rust door de oorlog wilde de vereniging, toen de wapenstilstandsdag naderde, weer naar buiten treden. Het bestuur heeft toen 'gemeend een teeken van leven te moeten geven, door een soirée te organiseren, toegankelijk voor hare leden en genoodigden op Maandag 18 Nov.' Het gemengd koor 'Zang en Vriendschap' zong enkele liederen, na de pauze werd een blijspel opgevoerd.

De andere vereniging had ook een lange naam,

Afb.8. De beruchte Spaanse Griep, de mond- en klauwzeer epidemie en de aanvankelijk wankelende situatie met betrekking tot de wapenstilstand zijn waarschijnlijk de redenen waarom op of kort na 12 november 1918 niet is gefeest in Maarssen. Er werd gewacht tot de zomer van 1919 nadat de Vrede van Versailles was gesloten. De foto uit particuliere verzameling, is gemaakt halverwege de Kaatsbaan in de richting van de Diependaalsedijk.

'Maarssen's Belang voor Neringdoenden, middenstanders en industrieelen'. De oprichting vond plaats op 30 oktober 1918 in het Heerenlogement.¹⁵

Naast de trein, de eerste auto's, paard en wagen, fietsen, te voet gaan was in die jaren het Vechtbootje een vervoersmogelijkheid. Het groene bootje voer tussen Utrecht en Amsterdam. Het was vooral van belang voor het verkeer tussen de Vechtdorpen. Het legde aan bij 'Ome Klaas' (toen nog Kouffeld) en indien nodig ook op andere plaatsen. Op een bank voor het wat teruggebouwde gedeelte van Ome Klaas kon gewacht worden en kaartjes konden gekocht worden in het wat naar voren gebouwde gedeelte. Een andere mogelijkheid was gebruik maken van de diensten van stalhouder Boot (nu De Graaff-Mode).

Rond de eeuwwisseling tot en met 1912 werd er een aantal pogingen gedaan om te komen tot een tramverbinding met Utrecht. Mevrouw A.H.

Hogenhout-Hofman heeft daar in een viertal artikelen, in de jaargangen 18 en 19 van ons periodiek, uitgebreid over geschreven. In 1906 probeerde het bestuur van de Maarssense VVV de gemeenteraad via een brief '*beleefd doch met gepaste aandrang*' te overtuigen dat de aanleg van een trambaan zou voorzien in een dringende behoefte. De tram zou er niet komen.

Op 17 maart 1914 werd een busdienst naar Utrecht geopend. De dag ervoor werd de eerste bus uit Utrecht vanaf de Driesprong feestelijk binnengehaald door het Maarssens Fanfare Corps. Dat ging de bus vooraf via de Binnenweg, Kerkweg, Raadhuisstraat naar de Breedstraat. De eerste paar maanden leek de dienst in een behoefte te voorzien. Al spoedig ging het minder goed en in 1915 moest de lijn opgeheven worden. De mislukking was voor een belangrijk deel te wijten aan de wijze van exploitatie. Bovendien konden velen zich de luxe van busvervoer niet veroorloven. Een enkele reis Utrecht-Maarssen, tweede klasse, kostte 17 cent en voor een tien-

rittenkaart in die klasse moest f 1,40 betaald worden.¹⁶ Ter vergelijking, voor een concert op 3 september 1912 in de Nederlandse Hervormde Kerk werd voor een toegangsbewijs f 0,15 betaald. En in 1908 was 18 cent per uur een behoorlijk loon voor een vakman in de bouw.

Bodedienst Van Elst met paard en wagen en de schippers Van Heezik en Reimus zorgden voor het goederenvervoer. Verhuizen kon toen ook al met de Fa. Niekerk, met paard en wagen.

Bij de kleine middenstand was de hondenkar nog populair.

In 1919 leek er toch nog een kans op een tramverbinding te komen. In de Maarssense gemeenteraad meldde de socialist Cohen dat er bij de gemeente Utrecht 'veel neiging' bestond de tramlijn naar Maarssen door te trekken. Maar ook dat gebeurde niet. De doorbraak van het gemotoriseerde personen- en goederenvervoer over de weg moest nog wachten tot na 1920.

Met telefoonverbindingen was kort voor de Eerste Wereldoorlog een aarzelend begin gemaakt. Ook hier moest de groei wachten op rustiger tijden. In 1915 waren er vijftientig telefoonaansluitingen in Maarssen en Nieuw-Maarsseveen. Er kon niet de gehele dag getelefoneerd worden. Het rijkstelefoonkantoor was op werkdagen geopend van 8 uur in de morgen tot 5 uur in de middag en vervolgens van 18-20 uur. Op zon- en feestdagen was dat het geval van 8-9 uur 's morgens en van 1-2 uur 's middags. Het telefoonverkeer was nog niet geautomatiseerd. De verbindingen werden door een telefoniste in het telefoonkantoor handmatig tot stand gebracht. Bij interlokale gesprekken kon de wachttijd behoorlijk oplopen. De telefoniste belde terug als de verbinding er was. Dit probleem bleef nog bestaan tot ruim na de Tweede Wereldoorlog. In het Post- en Telegraafkantoor in de Raadhuisstraat was een voorziening om gebruik te maken van een openbare 'spreekcel'.

In 1915 was Slagerij Dorresteyn, met telefoonnummer 19, de enige winkelier met een telefoonaansluiting. De uitrustende zusters van Vechtoever waren de progressieve slager nog voor, want op de 'Naamlijst voor den telefoondienst 1915' staat onder nummer 18 'Huize Vechtoever, Rustoord v. verpleegsters v.d. Noord-Holl. Vereen. Het Witte Kruis'.¹⁷ De wandelaar die ons langs Vechtoever begeleidde, kruidenier De Pijper had nog geen telefoon.

Arie de Zwart

Noten:

1. Voor een deel van de informatie ben ik dank verschuldigd aan Museum Maarssen, mevrouw A.H. Hogenhout-Hofmann en de heren J.H.W. van Bommel, C.W.P. Bloemendaal, J.H. Sagel, H.G. Verkroost en B.J. Visschedijk. Marja Hatzmann bedank ik voor de redactionele ondersteuning.
2. Heuvelsoord was een huis ter hoogte van de ingang van het afvaldepot aan de Diependaalsedijk. Daar nam de heer De Pijper het voetpad langs de Vecht.
3. In verband met een werkverschaffingsproject nam dominee De Mol uit Loosdrecht in 1768 de voorraad en inboedel over van een in 1757 in Weesp gestichte porseleinfabriek. Na zijn dood werd de productie in 1784 overgebracht naar Ouder-Amstel. Het Amstelporselein werd gemaakt in blauw en emailkleuren met stadsgezichtjes, landschapjes, vogels en strooibloempjes. Heel fraai waren de potpourri-vazen met opengewerkt deksel waarin geurige bloemblaadjes werden gedaan. In 1800 kochten vader en zoon Dommer de fabriek. In 1809 werd het bedrijf naar Nieuwer-Amstel verplaatst. Waarschijnlijk door de malaise na de Franse tijd moest de fabriek in 1814 sluiten. Amstelporselein uit de eerste tijd, dus tot 1800, staat technisch en artistiek op een heel hoog peil.
4. De rond 1900 landelijk bekende zangpedagoge en componiste Hendrika van Tussenbroek werd in 1854 in de Muntstraat in Utrecht geboren. Haar opleiding ontving ze bij de componisten Richard Hol en Johan Wagenaar. Zij debuteerde met het kinderliedbundeltje 'Sneeuwklodjes'. Het eerste liedje daaruit 'Wordt wakker het zonnetje is al op' werd een volkslied, dat heel Holland zong. De bescheiden kunstenares schreef dikwijls haar eigen teksten zonder dit te vermelden. Zij putte haar inspiratie uit het geluksgevoel dat de natuur haar schonk. Haar spirituele, poëtische weergave daarvan viel goed samen met de belevingswereld van het kind. Zij overleed in Doorn in 1935.
5. Verkade-Album De Vecht, Jac. P. Thijssen, pag. 17, 18 en 21.
6. Periodiek HKM, 2e jg., blz. 53.
7. Voor Belgische vluchtelingen zie het periodiek HKM, 17e jg., blz. 53. 'Het Nieuws' voor Maarssen, Maarsseveen, Zuilen en Tienhoven' plaatselijke uitgever: Firma H.M. Heek te Maarssen. De krant verscheen op woensdag en zaterdag in twintig verschillende plaatselijke edities.
8. Voor meer informatie over de:

a. beginjaren van de S.D.A.P. in Maarssen, zie periodiek HKM 17e jrg., blz. 27 t/m 30 en Blz. 42 t/m 47.

b. voedseldistributie en de centrale keuken, zie periodiek HKM 21e jrg., blz. 28-32.

De hooikist is van binnen bekleed met hooi (papier, etc.) om daarin spijzen warm te houden of gaar te laten worden ter besparing van brandstof (ook geschikt om iets koel te houden). Het hooikist-principe werd ook gebruikt met het plaatsen van spijzen in bed onder een aantal dekens.

9. Periodiek HKM, 3e jg., blz.57.

In de winter van 1917-1918 was de vetfabriek er nog niet. Het gebouw, waar mevrouw Gielen over sprak was nog een deel van de oude steenfabriek de IJsvogel. Zie periodiek HKM, 23 jg., blz. 52.

10. De Kininefabriek kreeg te maken met beperkingen bij de invoer van Kinabast, zie periodiek HKM 25e jg., blz.40.

Voor de in 1913 in Maarssen gevestigde schoenfabriek, zie periodiek HKM 13e jrg., blz.34.

11. De tuinbouw in de polder bleek geen onverdeelde succes. Door het vele kwelwater was de bemaling erg duur. Bovendien was het kwelwater koud. 'De temperatuur ervan lag vrij constant op tien graden Celsius, met het gevolg dat de grond in het voorjaar te laat warm werd en de groei later inzette, terwijl de grond in de herfst te snel afkoelde', aldus E.J. Rinsma in de Kroniek van Nimmerdor.

12. Kroniek van Nimmerdor, E.J. Rinsma.

13. Voor meer gegevens over mevrouw Van Voorst van Beest, zie het hoofdstuk over haar geschreven door de heer Fred Bloemink in het deel De Vechtstreek van de Utrechtse Biografieën.

Als voorbeeld van problemen van de kerken enige opmerkingen over de Gereformeerde kerk. Ds. J. Krüger werd in 1914 aangesteld als predikant in Maarssen. Hij kreeg veel werk samen met zijn kerkenraad om de militairen van gereformeerde huize te bezoeken. Deze soldaten kregen zelfs apart catechisatie. De opvang droeg bij de verveling en het gevoel van ontheemding bij de soldaten tegen te gaan. Het was voor de Gereformeerde kerk in financieel opzicht ook een zware tijd. Van veel kanten kwamen aanvragen om steun binnen; alles werd steeds duurder. Enige druk van kerkelijke autoriteiten bij gegoeede leden om extra bijdragen was nodig om de steun te kunnen blijven geven.

14. Voor de arbeidsmarkt had de oorlog kwalijke gevolgen. Door de grote problemen van de geldmarkt in Europa moesten verschillende werken in uitvoering stop worden gezet. Om leniging in de nood te brengen werd al in 1914 het Nationaal

Steuncomité opgericht, waarin tal van hulporganisaties samenwerkten.

15. In Maarssen waren meer verenigingen; die met bijvoorbeeld een kerkelijke gebondenheid, heb ik, door gebrek aan gegevens, buiten beschouwing gelaten. Het kleiner worden van het sociaal verschil rond 1900 leidde tot tuchteloosheid. De in 1908 door o.a. de A.N.W.B. en 't Nut opgerichte Tuchtunie was met de disciplineringsbeweging weinig succesvol. Aanzienlijk effectiever bleek dat de bevolking in de twintig jaar rond 1900 zichzelf en masse aan zelfdwang wenste te onderwerpen. Dat bleek uit de oprichting van duizenden verenigingen. Die brachten socialisatie, het gevoel afhankelijk van elkaar te zijn, beheerst gedrag, vergaderdiscipline.

Bij de heroprichting van de voetbalclub in 1927 werd de naam M.F.C. Later werd dat Voetbalvereniging Maarssen. De heer Martinus Bernardus de Nijs, oprichter en directeur van de schoenfabriek, werd in 1882 in Dongen geboren. Hij was een bekende persoonlijkheid in Maarssen. Van 1925 tot 1940 was hij commandant van de Vrijwillige Brandweer.

De gegevens over de VVV en de ondernemersvereniging staan in de krant 'Het Nieuws' van 2 november 1918.

16. Periodiek HKM, 19e jrg., blz. 7 t/m 11. De eerste busdienst tussen Maarssen en Utrecht werd in 1906 geëxploiteerd door de heer C.E. Wolff, directeur van de 'Lichtfabriek'. Na enkele weken werd de dienst gestaakt toen de bus door een stuurdefect de voorgevel ramde van de vroegere Gereformeerde Kerk aan de Kerkweg. In 1922 kwam er pas een geregelde busdienst op Utrecht. Het Vechtbootje voer nog tot eind twintiger jaren.

17. Periodiek HKM, 19e jrg., blz.13.

Bronnen:

Antiek, Jan Pieter Glerum e.a.

Een eeuw Heilig Hart Parochie Maarssen, J. van Veldhuizen.

100 jaar Gereformeerde Kerk Maarssen, J. van der Molen.

Kleine Winkler Prins, Oosthoek encyclopedie.

Kroniek van Nimmerdor, E.J. Rinsma.

Maarssen in oude ansichten I en II, Dick Dekker.

Niftarlake, jaarboekje 1986.

Periodieken HKM.

Pijper-cahier, Museum Maarssen.

Theekoepels en tuinhuisen in de Vechtstreek, Wim Meulenkamp, Evert Boeve.

Utrechtse biografieën, De Vechtstreek, Red. A.A. van Baal e.a.
Utrechts muziekleven, Wouter Paap.
De Vechtstreek, Marijke Donkersloot-De Vrij.
Verkade-Album, De Vecht, Jac. P. Thijsse.
Volkskrant, 17 maart 2001 'Naar een nieuwe Tuchtunie': Prof. dr. L. de Rooy

Afb. 9. Rustende zusters, wandelend in de tuin van Vechtoever.

Nagekomen

Het artikel in ons periodiek, 26e jrg. nr.4 over de 'Opkomst en verval van de Kunstaardewerkfabriek St. Lukas' en de tentoonstelling van dit aardewerk in Museum Maarssen, hebben mij veel interessante gegevens opgeleverd. Bijzonder was een reactie uit Australië van de zoon van Berend Slager, die in 1959 met zijn ouders en zusters naar Melbourne is geëmigreerd. Via Joop Kooyman kreeg ik de foto opgestuurd van Berend Slager, die werkzaam is geweest op de aardewerkfabriek. Achter op de foto staat 'Berend Slager, as a potter'. Op de afgebeelde foto ziet u hem bezig met het afwerken van een van de grootste vazen die in Maarssen gemaakt zijn, namelijk model 97 een ruim 51 cm hoge vaas. Andere herkenbare modellen die op de tafels staan zijn de modelnummers 2 - 80 - 137 - 347 - 351. Berend Slager, die in 1913 werd geboren zal op de foto tussen de 15 en 17 jaar zijn geweest.

Hans van Bommel

We maken u erop attent dat er nog enkele plaatsen in de bus vrij zijn. Onze excursie vindt plaats op 19 mei a.s. naar Amerongen en Wijk bij Duurstede. Inlichtingen bij de penningmeester.

Wie was Ties Tilstra?

Naar aanleiding van de beschrijving van het pand Langegracht 14/15 in het periodiek van november 2000, werd mij gevraagd wie die fietsenmaker Tilstra wel was.

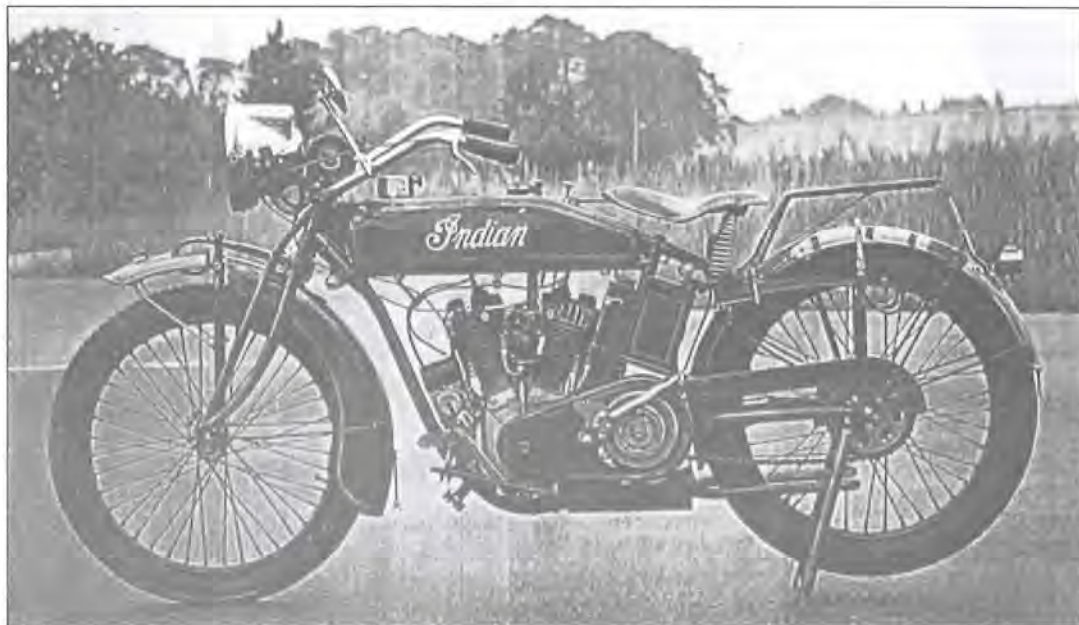
Via de heer W. Tabak kwam ik in contact met Aalbert, de zoon van Ties Tilstra, die in Vleuten woont. Samen met zijn vrouw heeft de nu 80-jarige Aalbert zoveel informatie en foto's verschaft dat een verhaal over de markante persoonlijkheid, zijn vader, niet uit kan blijven.

Afb. 1.

Ties, de zoon van de schipper Cornelis Tilstra en Johanna Tiesma, werd op 20 juni 1887 in Amsterdam geboren. Hij trouwde op 16 augustus 1912 met Aartje de Graaf die op 8 januari 1889 in Maarssveen geboren was. Op 3 december 1912 kwam het jonge paar uit Abcoude/Baambrugge op de Achterstraat nummer B76 in Maarssen wonen. Nu heet de Achterstraat Nassaustraat en nr. B76 is verdwenen. Het pandje lag ter hoogte van het huidige nummer 131. In de Achterstraat werd op 17 februari 1914 hun eerste kindje, dochter Johanna geboren. Een maand later verhuisde het jonge gezin naar de Langegracht 15. Hier kwamen nog vier dochters en een

zoon ter wereld. Deze enige zoon Aalbert, geboren 22 maart 1921 is mijn informant voor dit artikel. Zijn vader staat in de boeken van de gemeente Maarssen genoteerd als smid, later doorgehaald en veranderd in rijwielhersteller. In 1906/1907 werd de jonge Ties opgeroepen om als dienstplichtig militair 's Konings wapenrok te gaan dragen. Hij moest opkomen in Den Haag en werd geplaatst bij de bekende 'Gele Rijders'. Na zijn dienstdtijd, die hem goed was bevallen, besloot hij om beroepsmilitair te worden. Aangezien hij een zeer begaafd technicus was, werd hij geplaatst in Soesterberg en leerde daar het vak van vliegtuigmonteur, zie afb.1.

Afb. 2.

Daar hij in Maarssen wilde blijven wonen, waar hij in zijn vrije tijd bijverdiende als rijwielhersteller, moest hij dagelijks heen en weer reizen tussen Maarssen en Soesterberg. Het openbaar vervoer stond in die jaren nog in de kinderschoenen en als het al mogelijk was er gebruik van te maken was de reistijd aanzienlijk. Het probleem werd opgelost door de aanschaf van een 2-cylinder 1000cc INDIAN motorfiets. Een zeer dure aanschaf en kostbaar bezit dat werd gekoesterd en natuurlijk zelf onderhouden. Zie afb. 2.

Ties maakte intussen promotie in het leger. Hij werd sergeant-majoor en dientengevolge overgeplaatst naar de Hojelkazerne aan de Croeselaan in Utrecht. Nu staat op deze plaats het hoofdkantoor van Reaal verzekeringen. Door de-

ze overplaatsing, die rond 1936 plaatsvond kwam er ook verandering in het werk. In Utrecht was er geen onderhoud van vliegtuigmotoren, maar in de Hojelkazerne was voor de Tweede Wereldoorlog de afdeling Lucht doel Artillerie (LUA) gehuisvest, wat voor Ties het onderhoud, testen en inrijden van auto's en andere technisch materiaal betekende.

In 1937 verhuisde het gezin Tilstra naar Utrecht.

C.W.P. Bloemendaal

Wegens ruimtegebrek volgt Langebracht deel 7 in het periodiek nr. 3 van jaargang 28.

Van de redactie:

1. Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
2. De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.
3. U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren voor 15 juli 2001.

Afb. 1.

Kerkje aan de Wilhelminaweg 100 jaar

Op afbeelding 1 staat het kerkje van de Nederlandse Protestanten Bond afdeling Maarssen-Breuke-len e.o. Dat is de oude naam van de levensbeschouwelijke vereniging. Door veranderde opvattingen wordt sinds de 80er jaren gesproken van Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB Sinds die tijd bestaat de gemeenschap niet alleen uit vrijzinnig protestanten, er is ook plaats voor religieus humanisten en voor anderen die niet kerkelijk gebonden zijn. (Vandaar de naamswijziging).

Eind november 1900 had meestertimmerman Klaas Broertjes in opdracht van de dan ruim drie jaar oude afdeling een stuk grond gekocht van het terrein van Bolenstein. Hij betaalde er f 500,- voor. In vijf maanden bouwde zijn bedrijf voor f 2800,- het kerkje, dat op 1 mei 1901 werd opgeleverd. Het is een eenvoudig symetrisch opgebouwd kerkje met trapgevel, waarachter een zadeldak schuilgaat. Boven de deur in de geveltop zit een rond venster met een roos-vormige verdeling door ijzeren roeden. In de zijgevel bevinden zich naast een blindboog telkens drie kerkvensters met rondbogen, voorzien van gietijzeren roeden. Onder de gootlijsten aan de zijgevel is siermettselwerk in gele baksteen aangebracht.¹

Op zondag 5 mei 1901 was de eerste bijeenkomst in het kerkje. Het is na 100 jaar nog steeds de plaats van samenkomst van de afdeling; door verhuur maken anderen er ook gebruik van.

1. Gebruik maken van 'Inventarisatie Cultuurbezit Maarssen', september 1985.

Afb. 2.

Toen het gebouw opgeleverd werd was nog ongeveer f 200,- beschikbaar voor de inrichting, zie afbeelding 2. Alleen het hoogst noodzakelijke kon worden aangeschaft. Nog jaren later worden er in verslagen opmerkingen gemaakt over het kale, wat ongezellige interieur. De eerste verbetering dateert van rond 1920. In die jaren was de heer Land uit Breukelen een zeer actieve secretaris van de afdeling. Hij gaf het fraaie koorhek in bruikleen, dat afkomstig was uit een kerk in Duitsland. In 1930 werd het aan de afdeling geschonken. Uiterst links is aan de bovenzijde een metalen gleuf aangebracht die in verbinding staat met een holle ruimte in de massief houten staander. In de jaren dat het nog in Duitsland in gebruik was konden de geldelijke offers hierin gedeponneerd worden. Een nog functionerend goed afsluitbaar, stevig luikje aan de achterzijde gaf de mogelijkheid het geofferde geld eruit te halen.

In de vijftiger jaren heeft er onder leiding van architect Wymstra in het voorste gedeelte van het gebouw een ingrijpende verbouwing plaats gevonden waardoor er boven een ruime, lichte bestuurskamer ontstond. De tafel en het spreekgestoelte op de afbeelding evenals de zes banken (niet zichtbaar) zijn in die zelfde tijd gemaakt, ook naar ontwerp van Wymstra, die toen bestuurslid was. Naar zijn idee is er toen tevens een verhoging gemaakt waarop de tafel en het spreekgestoelte zijn geplaatst. In 1980 is de houten vloer en de verhoging van vloerbedekking voorzien. Door zijn eenvoudige inrichting maakt de kleine kerkzaal een stijlvolle indruk.

Arie de Zwart

Foto's: Pjotr Hatzmann.

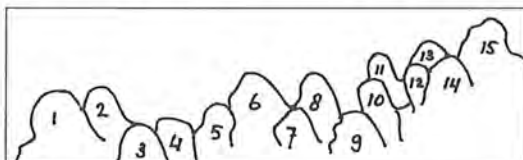

Uit de oude schoenendoos No. 7

De dames van de collecte

Vijftien dames, voor de gelegenheid verkleed als pleegzusters, gaan omstreeks 1937 collecteren voor S.A.N.T.O.S. Dat mogen we althans veronderstellen naar aanleiding van het bijschrift: "S.A.N.T.O.S. SPELDJES" in het oude foto-album waar deze foto uit afkomstig is. Het gezelschap is gefotografeerd voor het voormalige wit-gele kruisgebouw aan de Breedstraat, thans de woning van Nico en Anneke van Tricht. Voorzien van de collectebus en een kussentje met de speldjes gaan de dames straks door het dorp. Iedereen die op hun verzoek een bijdrage geeft, krijgt - zoals toen nog gebruikelijk was - door de collectanten een speldje opgeprikt. Achter de dames zien we naast de kerk nog net twee geparkeerde koetsen. De bijbehorende paarden staan zeer waarschijnlijk in de stal die achter de kerk lag. Dankzij nijver speurwerk van o.a. Mevr. Willekes-van Putten hebben we waarschijnlijk op een na alle namen van de gefotografeerde dames kunnen achterhalen. Helaas moesten we ook vaststellen dat een aantal van de inmiddels bejaarde dames al is overleden. Wanneer we de nummers op het tekeningetje volgen, zijn hun namen, met excuses voor een eventueel verkeerde spelling: 1) Gonda van Rooyen, 2) Annie Lücke, 3) Wil Bots, 4) Truus de Wijs, 5) Lien van Hal, 6) Lenie van Rijn, 7) Coos Beutener, 8) Coba Verkerk, 9) Marie van Rooyen, 10) Jennie van de Brink, 11) Wil de Boer, 12) Coby Beutener, 13) ??? 14) Wil van Dijk, 15) Jans van Leeuwen. Maar de vraag wat S.A.N.T.O.S. precies betekent is nog niet opgelost. Is het, gezien de gebruikte stippen tussen de letters, mogelijk ergens een afkorting van of moeten we "Santos" als één woord en/of begrip lezen? Jan van Veldhuizen schrijft in zijn boekje, 'Een Eeuw Heilig Hart Parochie Maarssen 1885-1985', immers 'Santos' wel aan en meldt bij een foto van bestuur en helpsters, op pagina 79, dat 'Santos' uitging van de R.K. Middenstandsbond i.v.m. de T.B.C. bestrijding.

Uw reacties gaarne richten aan: J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, Tel: 561457

TOPKLASSE

BRINKHOF AANNEMERS

Machinekade 6 Maarssen Tel. 561456

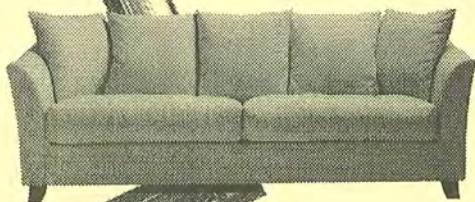
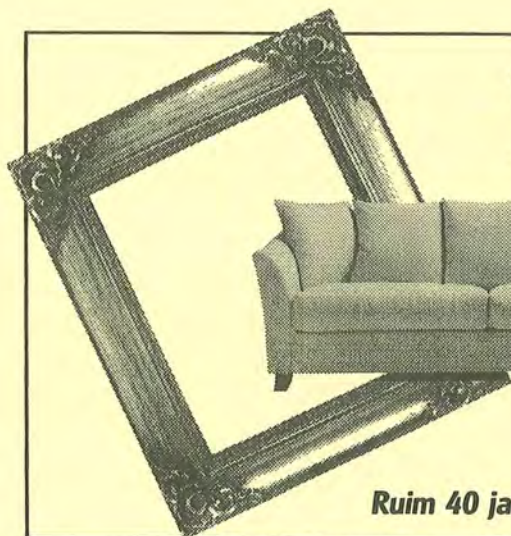
TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS

Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

WoonArt

Ruim 40 jaar in Maarssen!

WoonArt VAN WAAY - alles tussen vloer en plafond

Nassastraat 18 • Maarssen • Tel. 0346 - 561897 • Fax 0346 - 570097

Eethuys Ten Tuck

VOLOP GENIETEN AAN DE VECHT

Eethuys Ten Tuck is gelegen op één van
de mooiste plekjes aan de Vecht.

De ideale omgeving om met relaties,
collega's, vrienden of familie te genieten
van uw lunch of van een heerlijk diner.

En om compleet tot rust tekomen in
de 'huyselycke' en schilderachtige omgeving.
Het sfeervolle restaurant biedt plaats aan
maar liefst 75 personen.

Achterin is er 't Prieel, een knusse ruimte met een biljart.
't Prieel en de tuinkamer is overigens
een ideale plek wanneer u
in besloten gezelschap wilt vertoeven.

Eethuys Ten Tuck. Om het hele jaar door te genieten.
Van diners, lunches, recepties, borrels, biljarten
en of zomaar een kopje koffie.

Heeft u andere wensen vraag het ons.
Schoutenstraat 5, 3601 BK Maarssen
Telefoon 0346-567390, fax 0346-561980.